നിരാകരണപത്രം

പ്രാദേശിക ഭാഷയിൽ വിവർത്തനം ചെയ്ത വിധിന്യായം നിർമ്മിത ബുദ്ധ്യാധിഷ്ഠിത വിവർത്തന ഉപകരണത്തിന്റെ സഹായത്തോടെ ഹൈക്കോടതിയിലെ ഐ.ടി.ഡയറക്ടറേറ്റ് സാധൂകരിച്ചിട്ടുള്ളതാകുന്നു. എന്നിരുന്നാലും, ഇതിന്റെ ഉള്ളടക്കത്തിൽ ആശയപരമായോ സാംഗത്യപരമായോ വ്യാകരണപരമായോ ആഖ്യാനപരമായോ തെറ്റുകൾ കടന്നു കൂടാൻ സാധ്യതയുള്ളതാണ്. ഈ തർജ്ജമ വ്യവഹാരകക്ഷികളുടെയും പൊതുജനങ്ങളുടെയും പൊതുവായ അറിവിലേക്ക് മാത്രം ഉപയോഗപ്പെടുത്താൻ ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. ഔദ്യോഗികമായ എല്ലാ ആവശ്യങ്ങൾക്കും വിധിനിർവഹണ നടപ്പാക്കലുകൾക്കും പ്രസ്തുത വിധിന്യായത്തിന്റെ ഇംഗ്ലീഷ് പതിപ്പ് ആധികാരികവും അന്തിമവും ആയിരിക്കും.

[2023] 5 എസ്.സി.ആർ 918

എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഡയറക്ടറേറ്റ്, ഭാരത സർക്കാർ

v

കപിൽ വാധവനും മറ്റൊരാളും മുതലായവർ

(2020 ലെ ക്രിമിനൽ അപ്പീൽ നമ്പരുകൾ 701-702)

2023 മാർച്ച് 27

[ജസ്റ്റിസ് കെ.എം. ജോസഫ്, ജസ്റ്റിസ് ഹൃഷികേശ് റോയ്, ജസ്റ്റിസ് ബി.വി. നാഗരത്ന]

ക്രിമിനൽ നടപടിക്രമനിയമസംഹിത, 1973: വകുപ്പ് 167(2) പരിമിതിവ്യവസ്ഥ (എ) (ii) - സ്വാഭാവിക ജാമ്യം - അതിനുള്ള അവകാശവാദം - വകുപ്പ് 167(2)ന്റെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥയിലെ 60/90 ദിവസ റിമാണ്ട് കാലാവധി - അതിന്റെ കണക്കുകൂട്ടൽ - മജിസ്ട്രേറ്റ് റിമാണ്ട് ഉത്തരവിടുന്ന ദിവസം ഉൾക്കൊള്ളിക്കണോ അതോ ഒഴിവാക്കണോ - വിധിച്ചു: വകുപ്പ് 167(2) ഒരു പ്രതിയെ റിമാണ്ട് ചെയ്യുന്നതിനുള്ള മജിസ്ട്രേറ്റിന്റെ അധികാരം സംബന്ധിച്ചുള്ളതാണ്, മജിസ്ട്രേറ്റ് കോടതിയിൽ സന്നിഹിതനായ പ്രതിക്കെതിരെ നടപടിയെടുത്ത തീയതി ഒഴിവാക്കാൻ യാതൊരു കാരണവുമില്ല - 60/90 ദിവസ കാലാവധിയിൽ വകുപ്പ് 167 ലെ റിമാണ്ട് തീയതി അവഗണിക്കുന്നത് ഉദാസീനമായ അന്വേഷണം കാരണം നീണ്ടു പോകുന്ന കസ്റ്റഡിയിൽ നിന്നും പ്രതിയെ സംരക്ഷിക്കാനുള്ള നിയമനിർമ്മാണ ഉദ്ദേശ്യത്തിനെതിരാകും - വകുപ്പ് 167 ലെ നിർദ്ദിഷ്ടമായ 60/90 ദിവസത്തെ റിമാണ്ട് കാലാവധി മജിസ്ട്രേറ്റ് റിമാണ്ട് അംഗീകരിക്കുന്ന തീയതി മുതൽ കണക്കാക്കണം - ഇപ്രകാരം, നിർദ്ദിഷ്ട 60/90 ദിവസ റിമാണ്ട് കാലാവധി അവസാനിക്കുന്ന നിമിഷം, സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിന്റെ അനിഷേധ്യമായ അവകാശം പ്രതിക്ക് ലഭിക്കും - വസ്തുതകളിന്മേൽ, പ്രതിയെ 14.05.2020 ന റിമാണ്ട് ചെയ്യുകയും അതിൻ പ്രകാരം കുറ്റപത്രം 12.07.2020 നോ (അതായത് അറുപതാം ദിവസം) അതിനു മുമ്പോ ഫയൽ ചെയ്യണമായിരുന്നു - എന്നാൽ അത് കസ്റ്റഡിയുടെ 61 ആം ദിവസമാണ് ഫയൽ ചെയ്തത് -

അതിനാൽ, 61 ആം ദിവസം തുടങ്ങിയ 12:00 മണി മുതൽ പ്രതികൾക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിന്റെ അവകാശം ലഭിച്ചു - അതേ ദിവസം തന്നെ, പ്രതികൾ അവരുടെ സ്വാഭാവിക ജാമ്യാപേക്ഷകൾ ഫയൽ ചെയ്തു - അന്നേ ദിനം പിന്നീട് ഇ.ഡി കുറ്റപത്രം ഫയൽ ചെയ്തു - അപ്രകാരം, കുറ്റപത്രത്തിനു വളരെ മുന്നേ സ്വാഭാവിക ജാമ്യാപേക്ഷകൾ ഫയൽ ചെയ്തു - കുറ്റപത്രം/അന്തിമ റിപ്പോർട്ട് 61/91 ആം ദിവസമോ അതിനു ശേഷമോ ഫയൽ ചെയ്യുന്ന കേസുകളിൽ, പ്രതിക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിന് അർഹതയുണ്ട് - ഇപ്രകാരം, വകുപ്പ് 167(2)ന്റെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) (ii) പ്രയോഗിച്ച് കൊണ്ട് എതിർകക്ഷികൾക്ക് ഹൈക്കോടതി സ്വാഭാവിക ജാമ്യം അനുവദിച്ചത് ന്യായീകരിക്കപ്പെടുന്നു - കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ തടയൽ നിയമം, 2022- വകുപ്പ് 3.

വകുപ്പ് 167(2) - റിമാണ്ട് ദിവസം ഉൾക്കൊള്ളിച്ച്/ഒഴിവാക്കി 60/90 ദിവസ റിമാണ്ട് കാലാവധി കണക്കാക്കുന്നത് സംബന്ധിച്ച് പരസ്പരവിരുദ്ധാഭിപ്രായങ്ങൾ - വകുപ്പ് 167(2)ന്റെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) പ്രകാരം നിശ്ചിത 60/90 ദിവസ കാലാവധി കണക്കാക്കുന്നതിൽ റുസ്തമിന്റെ കേസ്, ചാഗണ്ടി കേസിന്റെ ബാധകമായ മുൻകാലവിധിപ്രമാണത്തെ അവഗണിച്ചു - ഇപ്രകാരം, റുസ്തമിന്റെ കേസ് നിയമത്തിന്റെയും വസ്തുതകളുടെയും സമുചിതമായ പരിഗണനയിലൂടെയല്ലാതെയുള്ള വിധിയെന്ന് വിധിച്ചു.

ജുഡീഷ്യൽ മുൻകാലവിധിപ്രമാണത്തിന്റെ സിദ്ധാന്തം - നിയമത്തിന്റെയും വസ്തുതകളുടെയും സമുചിതമായ പരിഗണനയിലൂടെയല്ലാതെയുള്ള വിധി - *അതിന്റെ ചട്ടം - വിധിച്ചു: അത് മുൻകാല വിധിപ്രമാണത്തിന്റെ സിദ്ധാന്തത്തിനു ഒരു അപവാദമാണ് - ഒരു പ്രസക്തമായ മുൻ കാലവിധിപ്രമാണത്തെയോ അല്ലെങ്കിൽ മറ്റേതെങ്കിലും ബാധകമായ വിധിശാസനയെയോ അവഗണിച്ച് കൊണ്ട് ഒരു വിധിന്യായം പ്രസ്താവിക്കുമ്പോൾ, തെറ്റായ നിയമത്തെ അത് മുന്നോട്ട് വെക്കുന്നെന്ന് പറയാം - ഭിന്നാഭിപ്രായങ്ങളിൽ നിന്നും ഉത്ഭവിക്കുന്ന പരസ്പരവൈരുദ്ധ്യം മുൻ അഭിപ്രായത്തിന്റെ തീരുമാന കാരണത്തെ ആശ്രയിച്ചു കൊണ്ട് പരിഹരിക്കേണ്ടത് പ്രസക്തമാകുന്നു.*

സാമാന്യഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമം, 1897 : വകുപ്പ് 167(2)ലെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) പ്രകാരം നൽകിയിട്ടുള്ള 60/90 ദിവസ കാലാവധി കണക്കുകൂട്ടുമ്പോൾ അതിന്റെ പ്രയോഗം - വിധിച്ചു: നിർദ്ദിഷ്ട റിമാണ്ട് ആരംഭിച്ചേക്കാവുന്ന ഒരു നിശ്ചിത 'മുതൽ' കാലാവധി ഇല്ലാത്തതിനാൽ, സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമം വകുപ്പ് 167 ന ബാധകമല്ല.

റഫറന്സ് ഉത്തരം നൽകിക്കൊണ്ട് കോടതി

വിധിച്ചു: 1.1 ഊഡീഷ്യൽ മുൻകാലവിധിപ്രമാണ സിദ്ധാന്തത്തിന് ഒരു അപവാദമാണ് നിയമത്തിന്റെയും വസ്തുതകളുടെയും സമുചിതമായ പരിഗണനയിലൂടെയല്ലാതെയുള്ള വിധി എന്ന ചട്ടം എന്ന് ബാധകമായ മുൻകാലവിധിപ്രമാണ നിയമം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നു. വളരെ അക്ഷരാർത്ഥത്തിൽ,ഒരു പ്രസക്തമായ മുൻകാലവിധിപ്രമാണത്തെയോ അല്ലെങ്കിൽ മറ്റേതെങ്കിലും ബാധകമായ വിധിശാസനയെയോ അവഗണിച്ച് കൊണ്ട് ഒരു വിധിന്യായം പ്രസ്താവിക്കുമ്പോൾ, തെറ്റായ നിയമത്തെ അത് മുന്നോട്ട് വെക്കുന്നെന്ന് പറയാം. ഭിന്നാഭിപ്രായങ്ങളിൽ നിന്നും ഉത്ഭവിക്കുന്ന പരസ്പരവൈരുദ്ധ്യം മുൻ അഭിപ്രായത്തിന്റെ തീരുമാന കാരണത്തെ ആശ്രയിച്ചു കൊണ്ട് പരിഹരിക്കേണ്ടത് പ്രസക്തമാകുന്നു. [ഖണ്ഡിക 30] [938-ഡി-ഇ]

1.2 *ചാഗണ്ടി* കേസിൽ, വകുപ്പ് 167(2)ന്റെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ)ൽ നിർദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്ന 90/60 ദിവസങ്ങൾ റിമാണ്ട് തീയതി മുതൽ മാത്രമേ കണക്കാക്കാൻ കഴിയൂ എന്നും അന്വേഷണത്തിനായാണ് 90/60 ദിവസത്തെ റിമാണ്ട് കാലയളവ് നൽകാൻ നിയമനിർമ്മാണസഭ ഉദ്ദേശിച്ചിരുന്നതെന്നും ഭേദഗതിയിലൂടെ വ്യക്തമാക്കുന്നു എന്ന് വിധിച്ചു. മൊത്തം തടങ്കൽക്കാലത്തെ പരാമർശിക്കുന്ന പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) പരിമിതിവ്യവസ്ഥയുടെ തന്നെ ലളിതമായ ഭാഷയിൽ തന്നെ വ്യാഖ്യാനിക്കാമെന്നും അത് ഒരു സമ്പൂർണ്ണ നിയമസംഹിത ആയതിനാൽ *സാമാന്യഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമം അല്ലെങ്കിൽ കാലഹരണം നിയമത്തിലെ* വ്യവസ്ഥകൾ പ്രയോഗിക്കുന്നത് പൂർണ്ണമായും അനാവശ്യമാണെന്നും വ്യക്തമായി അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. *എം.പി. സ്റ്റേറ്റ്* v *റുസ്തം കേസിൽ*, വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) ൽ വ്യക്തമാക്കിയ കാലയളവ് റിമാണ്ട് തീയതി ഒഴിവാക്കണമെന്ന്

വിധിച്ചു. റുസ്തമിന്റെ കേസ് വായിച്ചപ്പോൾ, ഈ കാലയളവ് കണക്കാക്കുമ്പോൾ കോടതി സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമത്തിലെ 9, 10 വകുപ്പുകൾ പരിഗണിച്ചതായി മനസ്സിലാകുന്നു. എന്നാൽ അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതിൽ, വകുപ്പ് 167 (2) പ്രകാരമുള്ള കാലയളവ് കണക്കാക്കുന്നതിന് സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾക്ക് ഒരു പ്രയോഗവും ഉണ്ടാകില്ലെന്ന് വ്യക്തമായി നിരീക്ഷിച്ച ചാഗണ്ടി കേസിലെ യുക്തിയെ വിലമതിക്കുന്നതിൽ റുസ്തം കേസിൽ കോടതി പരാജയപ്പെട്ടു. വകുപ്പ് 167 (2) ന് പിന്നിലെ നിയമനിർമ്മാണ ഉദ്ദേശ്യവും പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) തന്നെ ഒരു സമ്പൂർണ്ണ നിയമസംഹിതയും ആയതിനാൽ, ചാഗണ്ടിയുടെ കാര്യത്തിലും വ്യക്തമാക്കിയതുപോലെ, റുസ്തമിന്റെ കാര്യത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന കണക്കുകൂട്ടൽ രീതി ശരിയായ മാർഗ്ഗമായിരിക്കില്ല. കൂടാതെ, മജിസ്ട്രേറ്റ് റിമാണ്ട് ഉത്തരവിട്ട തീയതി മുതൽ വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) പ്രകാരം നിർദ്ദിഷ്ട 60/90 ദിവസത്തെ കാലയളവ് കണക്കാക്കുന്നതിൽ ചാഗണ്ടി കേസിൽ നിർബന്ധിത മാതൃകയെ റുസ്തമിന്റെ കേസ് അവഗണിച്ചതിനാൽ, ഇത് നിയമത്തിന്റെയും വസ്തുതകളുടെയും സമുചിതമായ പരിഗണനയിലൂടെയല്ലാതെയുള്ള വിധിയാണ്. ഇപ്രകാരം, കോടതി റിമാണ്ട് തീയതി ഒഴിവാക്കുകയും ചാഗണ്ടിയുടെ കേസിൽ വിപരീത അഭിപ്രായം അവഗണിക്കുകയും ചെയ്തു കൊണ്ട് സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമത്തിലെ 9,10 വകുപ്പുകൾ പ്രയോഗിച്ചതിന് ശേഷം എത്തിച്ചേർന്ന 60/90 ദിവസത്തെ കണക്കുകൂട്ടൽ കാലയളവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് റുസ്തമിന്റെ കേസിലെ പ്രവർത്തനപരമായ ഭാഗം ഒരു നിയമത്തിന്റെയും വസ്തുതകളുടെയും സമുചിതമായ പരിഗണനയിലൂടെയല്ലാതെയുള്ള വിധിയായതിനാൽ ബാധകമായ ഒരു മുൻകാല ജൂഡീഷ്യൽ വിധിപ്രമാണമാവില്ല. [ഖണ്ഡിക 26,28,29,31] [937-ഡി-എഫ്, ജി-എച്ച്; 938-എ-സി; 939-ബി-സി]

1.3 വകുപ്പ് 167 അപേക്ഷയിൽ, അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കുന്നതിന് ആരംഭമോ അവസാനമോ ഇല്ല. സിആർപിസി പദ്ധതിയിൽ, വകുപ്പ് 167 ലെ ഉപവകുപ്പ് (1) ൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന വ്യവസ്ഥകൾ ഉപവകുപ്പ് (2) ന്റെ തുടർച്ചയായി പ്രവർത്തിക്കുന്നു. മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുന്നിൽ പ്രതിയെ ഹാജരാക്കുന്നത് പോലീസ് അറസ്റ്റ് ചെയ്തതിന്റെ തുടർച്ചയാണ്, അതേസമയം, പ്രതിക്കും അറസ്റ്റ് ചെയ്ത് 24 മണിക്കൂറിനുള്ളിൽ മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുന്നിൽ ഹാജരാക്കപ്പെടാൻ അവകാശമുണ്ട്. മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുന്നിൽ റിമാന്റിൽ കൊണ്ടുവരുന്ന ദിവസം, പ്രതിയെ പോലീസ് തടങ്കലിൽ വയ്ക്കുന്നതിനോ കോടതി

കസ്റ്റഡിയിൽ വെക്കുന്നതിനോ വകുപ്പ് 167 ലെ ഉപവകുപ്പ് (2) മജിസ്ട്രേറ്റിനു അധികാരം നൽകുന്നു. രണ്ട് പ്രക്രിയകൾക്കിടയിൽ ഒരു തൽക്കാലവിരാമം /ഇടവേള ഉണ്ടാകില്ല. അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കുന്നതിനും കുറ്റപത്രം സമർപ്പിക്കുന്നതിനും പരിധിയില്ലാത്തതിനാൽ 167-ാം വകുപ്പിൽ ഒരു അതിർത്തി നിർണ്ണയവും സങ്കൽപ്പിക്കുകയോ 'മുതൽ' എന്നതും 'വരെ' എന്നതുമായി പരിമിതപ്പെടുത്തുന്ന കാലയളവിൽ ഉൾപ്പെടുത്താനോ കഴിയില്ല. മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുമ്പാകെ ഹാജരാക്കുന്നത് പോലീസിന്റെ അറസ്റ്റ് തുടർന്നു പിന്നിട് വരുന്ന ഒരു പ്രക്രിയയാണ്, മജിസ്ട്രേറ്റ് 15 ദിവസത്തിൽ കൂടാത്ത തടങ്കലിന് അംഗീകാരം നൽകും, എന്നാൽ മതിയായ കാരണങ്ങൾ ഉണ്ടെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് ബോധ്യപ്പെട്ടാൽ, ഒരു പ്രതിയുടെ തടങ്കലിന് പോലീസ് കസ്റ്റഡിയിലല്ലാതെ 15 ദിവസത്തിനപ്പുറം അനുമതി നൽകാം. പോലീസോ അന്വേഷണ അധികാരികളോ അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കേണ്ട ഒരു നിശ്ചിത ലക്ഷ്യമില്ലെന്നത് ശ്രദ്ധേയമാണ്. എന്നിരുന്നാലും, അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കാതെ ഇരിക്കുകയും 60 അല്ലെങ്കിൽ 90 ദിവസത്തിനുള്ളിൽ കുറ്റപത്രം സമർപ്പിക്കുകയും ചെയ്തില്ലെങ്കിൽ, പ്രതിക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം ലഭിക്കും. റിമാണ്ടിന് മുമ്പുള്ള പോലീസിന്റെ മുൻകൂർ കസ്റ്റഡി കാലാവധി തടങ്കലല്ല. മജിസ്ട്രേറ്റിൽ നിന്ന് പുറപ്പെടുവിച്ച അനുമതി പ്രകാരം മാത്രമാണ് ഇത്. [ഖണ്ഡിക 34] [939-എച്ച്; 940-എ-ഇ]

1.4 മജിസ്ട്രേറ്റിന്റെ തടങ്കൽ കാലയളവ് റിമാണ്ട് ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ച ദിവസം മുതലാണ് തുടങ്ങുക. സി.ആർ.പി.സി വകുപ്പ് 167 ലെ ഉപവകുപ്പ് (2) ഒരു പ്രതിയെ റിമാണ്ട് ചെയ്യാനുള്ള മജിസ്ട്രേറ്റിന്റെ അധികാരവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു, കൂടാതെ പ്രതിയുടെ മജിസ്റ്റീരിയൽ കോടതി മുൻപാകെ ഹാജരാക്കിയ തീയതി ഒഴിവാക്കാൻ ഒരു കാരണവുമില്ല. അന്വേഷണം അലസമായി നടക്കുന്നതിനാൽ മാത്രം ഒരു പ്രതിയുടെ ദീർഘകാല തടവ് ഒഴിവാക്കാൻ, ജാമ്യ ബോണ്ട് നൽകാൻ തയ്യാറാണെങ്കിൽ അന്വേഷണം തുടരുമ്പോൾ തന്നെ സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിൽ വിട്ടയക്കാനുള്ള അവകാശം പ്രതിക്ക് നൽകാനും നിയമനിർമ്മാണസഭയ്ക്ക് പ്രേരണയുണ്ടായി. അതുകൊണ്ടാണ് വകുപ്പ് 167 ലെ ഉപവകുപ്പ് (2) ന് സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമം ബാധകമാക്കാൻ കഴിയാത്തത്. കൂടാതെ, റിമാണ്ട് ഉത്തരവിന്റെ തീയതി ഒഴിവാക്കുന്നത് വകുപ്പ് 56 പ്രകാരം അറസ്റ്റ് ചെയ്ത തീയതിയിൽ ആരംഭിച്ച് വകുപ്പ് 167 പ്രകാരം 60/90 ദിവസം വരെ തുടരുന്ന പ്രതിയുടെ കസ്റ്റഡിയുടെ തുടർച്ചയ്ക്ക്

കാരണമാകും. കൂടാതെ, നിർദ്ദിഷ്ട റിമാണ്ട് കാലയളവിന്റെ ആദ്യ ദിവസമായി റിമാണ്ട് ഉത്തരവ് തീയതി ഉൾപ്പെടുത്തുമ്പോൾ-പ്രതിയെ റിമാണ്ട് ചെയ്യുന്നതിന് 60 ദിവസത്തെ നിശ്ചിത കാലയളവ് ഉണ്ടാകില്ല എന്നത് ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്. മജിസ്ട്രേറ്റ് റിമാണ്ട് അംഗീകരിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ, ആ ദിവസത്തെ സമയം പരിഗണിക്കാതെ, അദ്ദേഹം അങ്ങനെ ചെയ്യുമ്പോൾ, വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) (ii) പ്രകാരം വരുന്ന കുറ്റങ്ങൾക്ക് ഓരോ കേസിലും പ്രോസിക്യൂഷന് വ്യത്യസ്തമായ കസ്റ്റഡി കാലയളവ് ഉണ്ടായിരിക്കും, അത് 59 ദിവസവും 23 മണിക്കൂറും മുതൽ 59 ദിവസവും 1 മണിക്കൂറോ അതിൽ കൂടുതലോ വരെ ആകാം. ഒരു പ്രതിയുടെ കൃത്യമായ റിമാണ്ട് കാലയളവ് മജിസ്ട്രേറ്റ് കോടതിയിൽ ആ പ്രതി സന്നിഹിതനായി ആദ്യ നടപടിയെടുക്കുന്നതിനും റിമാണ്ട് ഉത്തരവിൽ ഒപ്പുവയ്ക്കുന്നതിനും വിധേയമാണ്. സി. ആർ. പി. സി വകുപ്പ് 167 ന് സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമം ബാധകമല്ലെന്ന ചാഗണ്ടിയുടെ കേസിലെ കണ്ടെത്തൽ ഇത് വിശദീകരിക്കുന്നു, കാരണം നിർദ്ദിഷ്ട കസ്റ്റഡി ആരംഭിക്കാൻ കഴിയുന്ന ഒരു നിശ്ചിതമായ 'മുതൽ' കാലയളവ് ഇല്ല എന്നതാണ്. മാത്രമല്ല, റിമാണ്ട് തീയതി ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടെന്നും നിശ്ചിത കാലയളവിൽ നിന്ന് ഒഴിവാക്കിയിട്ടില്ലെന്നും ഉള്ള വസ്തുത, വ്യക്തിയുടെ വ്യക്തിപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യം നിയമത്തിന്റെ പ്രത്യേകതയിലുള്ള ഏതെങ്കിലും പോരായ്മയെ പ്രതിക്ക് അനുകൂലമായി വ്യാഖ്യാനിക്കേണ്ടതുണ്ടെന്ന നിർണായക പരിഗണനയെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ളതാണ്. [ഖണ്ഡിക 34] [940-ഇ-എച്ച്; 941-എ-സി]

1.5. അറസ്റ്റ് ചെയ്ത് 24 മണിക്കൂറിനുള്ളിൽ പ്രതികളെ മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുന്നിൽ ഹാജരാക്കണമെന്നും വകുപ്പ് 167 (2) പ്രകാരം ജൂഡിഷ്യൽ മജിസ്ട്രേറ്റ് നിർവാഹക നടപടി സൂക്ഷ്മപരിശോധന നടത്തണമെന്നും പ്രതിയുടെ അവകാശങ്ങൾ പോലീസ് നടപടിയിലൂടെ കീഴ്പ്പെടുത്തുന്നുണ്ടോ എന്ന് നിർണ്ണയിക്കണമെന്നും സിആർപിസി വകുപ്പ് 57 അനുശാസിക്കുന്നു. നിർവാഹകമണ്ഡലത്തിന്റെയും ജൂഡീഷ്യൽ അധികാരത്തിന്റെയും പ്രയോഗത്തിന്റെ വേർതിരിവ് ആത്യന്തികമായി ഒരു വ്യക്തിയുടെ വ്യക്തിപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ സംരക്ഷിക്കുന്നു, അത് അനുച്ഛേദം 21, 22 (2) പ്രകാരം ഭരണഘടനാപരമായി സംരക്ഷിക്കപ്പെടുന്നു. ഒരു മജിസ്ട്രേറ്റ് ഉത്തരവിട്ട റിമാണ്ട് തീയതി അവഗണിക്കപ്പെട്ടാൽ, ഒരു പ്രതി കസ്റ്റഡിയിലാണെങ്കിലും, അത് 60/90 ദിവസത്തിനുള്ളിൽ കണക്കാക്കില്ല. മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുന്നിൽ ഹാജരാക്കുന്നതിന് മുമ്പുള്ള കാലയളവായി

കണക്കാക്കപ്പെടുന്നതിനാൽ സിആർപിസി വകുപ്പ് 56 പ്രകാരം ഒരു പ്രതിയുടെ അറസ്റ്റിൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമാണ് റിമാണ്ട് തീയതിയിലെ കസ്റ്റഡി. ഈ യുക്തിയിൽ, പ്രതി കസ്റ്റഡിയിലാണെങ്കിൽപ്പോലും അത് വകുപ്പ് 56 പ്രകാരമോ സിആർപിസി 167 (2) പ്രകാരമോ ആകില്ല. ഇത് വ്യക്തമായ നിയമപരമായ ശൂന്യതയിലേക്ക് നയിക്കും. എന്നിരുന്നാലും, കസ്റ്റഡി ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ച ദിവസം മുതൽ തന്നെ കസ്റ്റഡി കാലാവധി പരിഗണിക്കുകയാണെങ്കിൽ ഇത് ഒഴിവാക്കാം. കൂടാതെ, ഒരു പ്രതിയെ മജിസ്ട്രേറ്റ് 01.01.2023 ന് റിമാണ്ട് ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ, പോലീസ് യഥാർത്ഥത്തിൽ അന്വേഷണം ആരംഭിക്കുന്നുണ്ടോ എന്നത് പരിഗണിക്കാതെ തന്നെ, സിആർപിസി വകുപ്പ് 167 അനുസരിച്ച്, അതേ ദിവസം മുതൽ ജുഡീഷ്യൽ സൂക്ഷ്മപരിശോധനയ്ക്ക് ശേഷം അന്വേഷിക്കാൻ പോലീസിന് അധികാരമുണ്ട്. അതിനാൽ, റിമാണ്ട് ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ച ദിവസം തന്നെ ഒരു പ്രതിയെക്കുറിച്ച് അന്വേഷിക്കാൻ പോലീസിന് അധികാരമുണ്ടെങ്കിൽ, 60/90 ദിവസം നിശ്ചയിച്ച കാലയളവ്, കാലാവധി അവസാനിക്കുമ്പോൾ, പ്രതിക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം, ആ ദിവസം മുതൽ തന്നെ യുക്തിസഹമായി കണക്കാക്കണം. 60/90 ദിവസത്തിനുള്ളിൽ സി.ആർ.പി.സി വകുപ്പ് 167 പ്രകാരമുള്ള റിമാണ്ട് തീയതി അവഗണിക്കുന്നത്, അന്വേഷണം മന്ദഗതിയിലായതിനാൽ, ഒരു പ്രതിക്ക് ദീർഘകാല കസ്റ്റഡിയിൽ നിന്ന് സംരക്ഷണം നൽകാനുള്ള നിയമനിർമ്മാണ ഉദ്ദേശ്യത്തിനെതിരെ നിൽക്കും. [ഖണ്ഡിക 36] [941-ഇ-ജി; 942-എ-സി]

1.6 15 ദിവസത്തെ പോലീസ് കസ്റ്റഡിക്ക് അപ്പുറം ഗുരുതരമായ കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ അന്വേഷിക്കാൻ സംസ്ഥാന ഏജൻസികളെ അനുവദിക്കുന്ന നിയമപരമായ ആവശ്യകതയാണ് 60/90 ദിവസത്തെ പരിധി. നിർദ്ദിഷ്ട 60 / 90 ദിവസത്തിനുള്ളിൽ കുറ്റപത്രം സമർപ്പിക്കുന്നതിനോ റിമാൻ്റിനായി അനുബന്ധ അഭ്യർത്ഥന നടത്തുന്നതിനോ സ്റ്റേറ്റ് പരാജയപ്പെട്ടാൽ, വ്യക്തിയുടെ അവകാശങ്ങളും ആ അവകാശങ്ങൾക്കുള്ള നിയന്ത്രണവും തമ്മിൽ സന്തുലിതാവസ്ഥ നിലനിർത്തുകയും നിയമപരമായ പിന്തുണയില്ലാതെ ദീർഘകാലം തടവിലാക്കുന്നത് തടയുകയും വേണം. നിയമപരമായ റിമാണ്ട് കാലയളവ് അവസാനിക്കുന്ന അതേ സന്ദർഭത്തിൽ, സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അനിഷേധ്യമായ അവകാശം പ്രതിക്ക് ലഭിക്കുന്നു, അത് സംരക്ഷിക്കേണ്ടതുണ്ട്. വ്യക്തിയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യം തീർച്ചയായും ആപേക്ഷികവും നിയന്ത്രിതവുമാണ്. സമ്പൂർണ്ണ സ്വാതന്ത്ര്യം എന്നത് ഒരു സാമൂഹിക

പശ്ചാത്തലത്തിൽ സങ്കൽപിക്കാൻ കഴിയാത്ത ഒന്നാണ്. അതിനാൽ കുറ്റവാളികളെ തടങ്കലിൽ വയ്ക്കാനും അന്വേഷണം സുഗമമാക്കാനും നിയമം അധികാരികളെ അനുവദിക്കുന്നു. എന്നിരുന്നാലും, ദീർഘകാല തടവ് നിരുത്സാഹപ്പെടുത്തേണ്ടത് ഈ കോടതിയുടെ കടമയാണ്. തുടർന്ന് കുറ്റപത്രം സമർപ്പിക്കുന്നതിലൂടെ സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം ഇല്ലാതാക്കപ്പെടുന്നില്ല, കൂടാതെ പ്രതിക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം തുടരുന്നു. [ഖണ്ഡിക 42] [944-സി-ഇ]

1.7 വകുപ്പ് 167 (2) പ്രകാരം നിർദ്ദിഷ്ട കാലയളവിൽ റിമാണ്ട് ഉത്തരവ് ദിവസം ഉൾപ്പെടുത്തുമ്പോൾ അത് സിആർപിസി വകുപ്പ് 57 വേഗത്തിൽ കൃത്യമായി പാലിക്കാൻ പ്രോസിക്യൂഷനെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കും. 60 ദിവസത്തെ കാലയളവ് 59 ദിവസത്തിലും കുറച്ച് മണിക്കൂറിലും കൂടുതലായി കുറച്ചുകൊണ്ട് പ്രതിയുടെ വ്യക്തിപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുള്ള അവകാശത്തിലേക്കുള്ള ചായ്വ് അനുച്ഛേദം 22 (2), അനുച്ഛേദം 21 എന്നിവ പ്രകാരം ഒരു പ്രതിക്ക് നൽകുന്ന ഭരണഘടനാപരമായ സംരക്ഷണത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ളതാണ്. ഈ രീതിയിൽ, ഒരു പ്രതിയുമായി ഇടപെടുന്നതിൽ നിയമസംഹിത പ്രയോഗിക്കുന്നത് വ്യക്തിപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെയും അന്തസ്സിന്റെയും ലംഘിക്കാനാവാത്ത അവകാശവുമായി പൊരുത്തപ്പെടുന്നതാണ്. [ഖണ്ഡിക 48] [947-സി-ഡി]

1.8 സി.ആർ.പി.സി 167-ാം വകുപ്പിന്റെ പ്രയോഗത്തിലും വിശദാംശങ്ങളിലും അന്തരം ഉള്ളതിനാൽ, വ്യക്തിപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെ അവകാശം മുന്നോട്ട് കൊണ്ടുപോകുന്ന ഒരു വ്യാഖ്യാനം തിരഞ്ഞെടുക്കുന്നു. പ്രതികളെ 14.05.2020 ന് റിമാണ്ട് ചെയ്തു, അതിനാൽ കുറ്റപത്രം 12.07.2020-നോ (അതായത് അറുപതാം ദിവസം) അതിനുമുമ്പോ സമർപ്പിക്കേണ്ടതായിരുന്നു. എന്നാൽ അവരുടെ കസ്റ്റഡി കാലാവധി 61-ാം ദിവസമായ 13.07.2020 ന് മാത്രമാണ് ഇത് ഫയൽ ചെയ്തത്. അതിനാൽ, സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം പ്രതികൾക്ക് 13.07.2020 തീയതി ആരംഭസമയം 12:00 ന് ലഭിച്ചു. അന്ന് തന്നെ രാവിലെ 8:53 നാണ് പ്രതികൾ ജാമ്യാപേക്ഷ സമർപ്പിച്ചത്. രാവിലെ 11:15 നാണ് ഇഡി കുറ്റപത്രം സമർപ്പിച്ചത്. അതിനാൽ, കുറ്റപത്രത്തിന് വളരെ മുമ്പുതന്നെ സ്വാഭാവിക ജാമ്യ അപേക്ഷകൾ സമർപ്പിക്കപ്പെട്ടു. കുറ്റപത്രം/അന്തിമ റിപ്പോർട്ട്

സമർപ്പിക്കുന്നതിന് മുമ്പ് പ്രതികൾ സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവരുടെ അനിഷേധ്യമായ അവകാശം പ്രയോജനപ്പെടുത്തുകയാണെങ്കിൽ, അത്തരം അവകാശം അത്തരം തുടർന്നുള്ള ഫയലിംഗിലൂടെ തടസ്സപ്പെടുകയോ ഇല്ലാതാകുകയോ ചെയ്യില്ല. വകുപ്പ് 167 സിആർപിസി പ്രകാരം നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള 60/90 ദിവസത്തെ കസ്റ്റഡി കാലയളവ് ഒരു മജിസ്ട്രേറ്റ് കസ്റ്റഡിക്ക് അംഗീകാരം നൽകുന്ന തീയതി മുതൽ കണക്കാക്കണം. ആദ്യ ദിവസത്തെ കസ്റ്റഡി ഒഴിവാക്കുകയാണെങ്കിൽ, കസ്റ്റഡി കാലാവധി അനുവദനീയമായ 60/90 ദിവസത്തിനപ്പുറം നീട്ടും, അതിന്റെ ഫലമായി വകുപ്പ് 167 സിആർപിസി പ്രകാരം വിഭാവനം ചെയ്ത കാലയളവിനപ്പുറം അനധികൃതമായി തടങ്കലിൽ വയ്ക്കും. 61/91-ാം ദിവസത്തിലോ അതിനുശേഷമോ കുറ്റപത്രം/അന്തിമ റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കുന്ന കേസുകളിൽ, പ്രതിക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിന് അർഹതയുണ്ട്. നിശ്ചിത 60/90 ദിവസത്തെ കസ്റ്റഡി കാലാവധി അവസാനിക്കുന്ന നിമിഷം തന്നെ, സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അനിഷേധ്യമായ അവകാശം പ്രതിക്ക് ലഭിക്കുന്നു. [ഖണ്ഡിക 50] [947-ജി; 948-എ-ഡി]

1.9. വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) (ii) പ്രയോഗിച്ച് പ്രതികൾക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യം അനുവദിച്ച ഹൈക്കോടതിയുടെ അപവദിത ഉത്തരവ് ക്രമപ്രകാരമാണെന്ന് കണ്ടെത്തി. അതിനാൽ, ഹൈക്കോടതിയുടെ സിംഗിൾ ജഡ്ജി പുറപ്പെടുവിച്ച വിധിന്യായം ശരിവയ്ക്കുന്നു. [ഖണ്ഡിക 51] [948-ഇ]

എം.പി. സ്റ്റേറ്റ് v *റുസ്തവും മറ്റുള്ളവരും* 1995 (അനുബന്ധം) 3 എസ്.സി.സി 221- നിയമത്തിന്റെയും വസ്തുതകളുടെയും സമുചിതമായ പരിഗണനയിലൂടെയല്ലാതെയുള്ള വിധി

ചാഗണ്ടി സത്യനാരായൺ v *ആന്ധ്രാപ്രദേശ് സംസ്ഥാനം* (1986) 3 SCC 141: [1986] 2 എസ്.സി.ആർ 1128-ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നു.

രവി പ്രകാശ് സിംഗ് v *ബീഹാർ സംസ്ഥാനം* (2015) 8 എസ്. സി. സി 340: [2015] 2 എസ്.സി.ആർ 241; *എം. രവീന്ദ്രൻ* v *ഇന്റലിജൻസ് ഓഫീസർ, ഡയറക്ടർ ഓഫ് റവന്യൂ*

ഇന്റലിജൻസ് **(2021) 2 എസ്. സി. സി 485;** *സി. ബി. ഐ* v *അനുപം ജെ കുൽക്കർണി* **(1992) 3 എസ്. സി. സി 141: [1992] 3 എസ്. സി. ആർ 158;** *സ്റ്റേറ്റ്* v *മുഹമ്മദ് ആഷ്റാഫ്ഫ് ഭട്ട്* **(1996) 1 എസ്. സി. സി 432: [1995] 6 അനുബന്ധം എസ്.സി.ആർ 300;** *മഹാരാഷ്ട്ര സംസ്ഥാനം* v *ഭാരതി ചന്ദ്മാൽ വർമ്മ* **(2002) 2 എസ്. സി. സി 121: [2001] 5 അനുബന്ധം എസ്.സി.ആർ 422;** *ഗൌതം നവ്ലഖ* v *ദേശീയ അന്വേഷണ ഏജൻസി* **2021 എസ്.സി.സി. ഓൺലൈൻ എസ്.സി 382;** *അസ്ലം ബാബലാൽ ദേശായി* v *മഹാരാഷ്ട്ര സംസ്ഥാനം* **(1992) 4 എസ്. സി. സി 272: [1992] 1 അനുബന്ധം എസ്.സി.ആർ 545;** *എൻ. സുരയ്യ റെഡ്ഡി* v *ഒറീസ സംസ്ഥാനം* **1985 ക്രിമിനൽ ലോ ജേണൽ 939 (ഒറീസ) ;** *പ്രജ്ഞ സിംഗ് താക്കൂർ* v *മഹാരാഷ്ട്ര സംസ്ഥാനം* **(2011) 10 എസ്. സി. സി 445: [2011] 14 എസ്.സി.ആർ 617;** *എസ്.കാശി* v *സ്റ്റേറ്റ്* **(2020) എസ്.സി.സി. ഓൺലൈൻ എസ്.സി. 529;** *ദീപക് സത്യവൻ കുഡൽക്കർ* v *മഹാരാഷ്ട്ര സംസ്ഥാനം* **മനു/എം.എച്ച്/0843/2020 എൽ.ഡി/വി.സി;** *രാജു എന്ന രാജ് കിഷോർ സിംഗ്* v *ബീഹാർ സംസ്ഥാനം* **(1980) 1 എസ്.സി.സി 108;** *രാജ് കുമാർ* v *പഞ്ചാബ് സംസ്ഥാനം* **എ.ഐ.ആർ 1979 പഞ്ചാബ് & ഹരിയാന 80;** *ബത്ത റാം* v *എച്ച്.പി. സംസ്ഥാനം* **1980 ക്രിമിനൽ ലോ ജേണൽ 748 (എച്ച്.പി.);** *ജഗദീഷ്* v *എം.പി. സംസ്ഥാനം* **1984 ക്രിമിനൽ ലോ ജേണൽ 79 (എം.പി.);** *എ.ആർ. ആന്തുലേ* v.*ആർ.എസ്. നായക്* **(1988) 2 എസ്. സി. സി 602: [1988] 1 സപ്ലിമെന്റ്. എസ്.സി.ആർ 1;** *ഷാ ഫൈസൽ* v *യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ* **(2020) 4 എസ്. സി. സി 1: [2020] 3 എസ്. സി. ആർ 1115;** *സന്ദീപ് കുമാർ ബാഫ്ന* v *മഹാരാഷ്ട്ര സംസ്ഥാനം* **2014 (16) എസ്. സി. സി 623: [2014] 4 എസ്.സി.ആർ 486;** *ഇക്കോൺ ആൻട്രി ക്ലിപ്തം* v *റോം ഇൻഡസ്ട്രീസ്* **(2014) 11 എസ്. സി. സി 769: [2013] 14 എസ്.സി.ആർ 74;** *സാകേത് ഇന്ത്യ ലിമിറ്റഡ്* v *ഇന്ത്യ സെക്യൂരിറ്റീസ് ലിമിറ്റഡ്* **(1999) 3 എസ്. സി. സി 1: [1999] 1 എസ്.സി.ആർ 963;** *രാകേഷ് കുമാർ പോൾ അസം സംസ്ഥാനം* **(2017) 15 എസ്. സി. സി 67: [2017] 8 എസ്.സി.ആർ 785;** *യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ vs. നിരാല യാദവ്* **(2014) 9 എസ്. സി. സി 457: [2014] 6 എസ്.സി.ആർ 148;** *ഉദയ് മോഹൻലാൽ ആചാര്യ* v *മഹാരാഷ്ട്ര സംസ്ഥാനം* **(2001) 5 എസ്. സി. സി 453: [2001] 2 എസ്.സി.ആർ 878;**

സഞ്ജയ് ദത്ത് v *ബോംബെ സിബിഐ മുഖേന* **1994 (5) എസ്. സി. സി 410: [1994] 3 അനുബന്ധം എസ്. സി. ആർ 263;** *ബിക്രംജിത് സിംഗ്. പഞ്ചാബ് സംസ്ഥാനം* **(2020) 10 എസ്. സി. സി 616;** *എ. കെ. ഗോപാലൻസ്. മദ്രാസ് സംസ്ഥാനം, ആകാശവാണി* **1950 എസ്.സി. 27: [1950] എസ്.സി.ആർ 88;** *റുസ്തം കാവാസ്ജി ക്യൂപ്പർ* v *യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ* **(1970) 1 എസ്. സി. സി 248: [1970] 3 എസ്.സി.ആർ 530;** *മനേകാ ഗാന്ധി* v *യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ* **എ.ഐ.ആർ 1978 എസ്.സി. 597: [1978] 2 എസ്. സി. ആർ 621;** *കേശവാനന്ദ ഭാരതി* v *കേരള സംസ്ഥാനം* **(1973) 4 എസ്.സി.സി. 225: [1973] 0 അനുബന്ധം എസ്.സി.ആർ 1;** *ഓംസ്റ്റെഡ്* v. *യുഎസ്,* **277 യുഎസ് 438 (1928)** *എഡിഎം ജബൽപൂർ* v *ശിവ്കാന്ത് ശുക്ല* **(1976) 2 എസ്. സി. സി 521: [1976] 0 അനുബന്ധം എസ്.സി.ആർ 172;** *കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി* v *യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ* **(2017) 10 എസ്. സി. സി 1: [2017] 10 എസ്.സി.ആർ 569;** *മുൻ* v *ഇല്ലിനോയിസ്,* **94 യു.എസ്. 113 (1876)** *ഖരക് സിങ്ങ്സ്* v *യുപി സംസ്ഥാനം* **(1964) 1 എസ്. സി. ആർ 332;** *ഫ്രാൻസിസ് കോറലി മുള്ളിൻ* v *അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർ,* **1981 എ.ഐ.ആർ 746-പരാമർശിച്ചു.**

വി.എം ബച്ചൽ, ഇന്ത്യൻ ജേണൽ ഓഫ് പൊളിറ്റിക്കൽ സയൻസ്, **വാല്യം 25, നമ്പർ ¾ (ജൂലൈ -സെപ്റ്റംബർ. ഡിസംബർ, 1964), താളുകൾ 231 -240;** *സർക്കാരിന്റെ രണ്ടാമത് പ്രബന്ധം - ജോൺ ലോക്ക്* - **പരാമർശിച്ചു.**

പരാമർശിച്ച കേസുകൾ

[2015] 2 എസ്.സി.ആർ 241	**പരാമർശിച്ചു**	**ഖണ്ഡിക 7**
(2021) 2 എസ്.സി.സി. 485	**പരാമർശിച്ചു**	**ഖണ്ഡിക 7**
[1986] 2 എസ്.സി.ആർ 1128	**പരാമർശിച്ചു**	**ഖണ്ഡിക 8**
[1992] 3 എസ്.സി.ആർ 158	**പരാമർശിച്ചു**	**ഖണ്ഡിക 8**

[1995] 6 അനുബന്ധം എസ്.സി.ആർ 300 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 8

[2001] 5 അനുബന്ധം എസ്.സി.ആർ 422 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 8

[1992] 1 അനുബന്ധം എസ്.സി.ആർ 545 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 17.1

[2011] 14 എസ്.സി.ആർ 617 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 18.1

എ.ഐ.ആർ 1979 പഞ്ചാബ്&ഹരിയാന 80 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 25

[1995] (അനുബന്ധം) 3 എസ്.സി.സി. 221 –നിയമത്തിന്റെയും വസ്തുതകളുടെയും സമുചിതമായ പരിഗണനയിലൂടെയല്ലാതെയുള്ള വിധി ഖണ്ഡിക 29, 31, 33

[1988] 1 അനുബന്ധം എസ്.സി.ആർ 1 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 30

[2020] 3 എസ്.സി.ആർ 1115 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 30

[2014] 4 എസ്.സി.ആർ 486 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 30

[2013] 14 എസ്.സി.ആർ 74 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 35

[1999] 1 എസ്.സി.ആർ 963 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 35

[2017] 8 എസ്.സി.ആർ 785 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 37

[2014] 6 എസ്.സി.ആർ 148 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 37

[2001] 2 എസ്.സി.ആർ 878 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 37

[1994] 3 അനുബന്ധം എസ്.സി.ആർ 263 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 37

(2020) 10 എസ്.സി.സി. 616 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 41

(2017) 15 എസ്.സി.സി. (109) പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 43

[1950] എസ്.സി.ആർ 88 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 43

[1970] 3 എസ്.സി.ആർ 530 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 43

[1978] 2 എസ്.സി.ആർ 621 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 43

[1973] 0 അനുബന്ധം എസ്.സി.ആർ 1 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 45

[1976] 0 അനുബന്ധം എസ്.സി.ആർ 172 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 45

[2017] 10 എസ്.സി.ആർ 569 പരാമർശിച്ചു ഖണ്ഡിക 45

(1964) 1 എസ്.സി.ആർ 332	**പരാമർശിച്ചു**	**ഖണ്ഡിക 47**
1981 എ.ഐ.ആർ 746	**പരാമർശിച്ചു**	**ഖണ്ഡിക 47**

2020 ലെ ക്രിമിനൽ അപ്പീൽ അധികാരിത: ക്രിമിനൽ അപ്പീൽ നമ്പരുകൾ 701-702

2020 ലെ എൽ.ഡി.വി.സി. ജാമ്യാപേക്ഷ നമ്പരുകൾ 400, 401 ൽ ബോംബെ ഹൈക്കോടതിയുടെ 20.08.2020 തീയതിയിലെ വിധിന്യായത്തിൽ നിന്നും ഉത്തരവിൽ നിന്നും.

തുഷാർ മേഹ്ത, സോളിസിറ്റർ ജനറൽ, എസ്.വി. രാജു, സഞ്ജയ് ജയിൻ, അഡീഷണൽ സോളിസിറ്റർ ജനറലുകൾ, മുകേഷ് കുമാർ മറോറിയ, കാനു അഗർവാൾ, രാജൻ കുമാർ ചൌരാസിയ, അന്നം വെങ്കടേഷ്, മിസ് സൈരിക രാജു, അർകജ് കുമാർ, സോഹേബ് ഹുസൈൻ, - എന്നീ അഭിഭാഷകർ അപ്പീൽവാദിക്ക് വേണ്ടി ഹാജരായി.

കപിൽ സിബൽ, മുകുൽ റോഹത്ഗി, അമിത് ദേശായി, സീനിയർ അഭിഭാഷകർ, മഹേശ് അഗർവാൾ, അങ്കുർ സൈഗൾ, റോഹൻ ദക്ഷിണി, ശുഭം കുൽശ്രേഷ്ഠ, കൌസ്തഭ് സിങ്, മിസ് കാമാക്ഷി സേഹ്ഗാൾ, മിസ് പൂജ കോത്താരി, മിസ് ഉർവി ഗുപ്ത, മിസ് കാജൽ ദലാൽ, മിസ് അകാൻഷ സക്സേന, ഇ.സി. അഗ്രവാള, ശ്രീരംഗ് ബി. വർമ്മ, സിദ്ധാർഥ് ധർമ്മാധികാരി, ആദിത്യ അനിരുദ്ധ പാണ്ഡേ, ഭാരത് ബാഗ്ല, മിസ് കീർത്തി ദധീച്, ശരദ് കുമാർ സിംഘാനിയ, അമിത് കെ. നയിൻ - എന്നീ അഭിഭാഷകർ അപ്പീൽ എതിർകക്ഷികൾക്ക് വേണ്ടി ഹാജരായി.

കോടതിയുടെ വിധിന്യായം പ്രസ്താവിച്ചത്

ജസ്റ്റിസ് ഹൃഷികേശ് റോയ്

1. ജോൺ ലോക്ക് തന്റെ കൃതിയായ *സർക്കാരിന്റെ രണ്ട് പ്രബന്ധങ്ങൾ* (1689)-ൽ വ്യക്തിപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ ഊന്നിപ്പറയുകയും പ്രസ്താവിക്കുകയും ചെയ്തു, *"നിയമത്തിന്റെ ലക്ഷ്യം നിർത്തലാക്കുകയോ നിയന്ത്രിക്കുകയോ ചെയ്യുകയല്ല, മറിച്ച് സ്വാതന്ത്ര്യം സംരക്ഷിക്കുകയും വിപുലീകരിക്കുകയും ചെയ്യുക എന്നതാണ്: കാരണം നിയമം പ്രവർത്തിക്കുന്ന സമൂഹമുള്ള എല്ലാ രാഷ്ട്രങ്ങളിലും, നിയമമില്ലാത്തിടത്ത്, സ്വാതന്ത്ര്യവുമുണ്ടാവില്ല."*[1]

2. നിലവിലെ കേസിൽ,ഒരു മുഴുവൻ ദിവസമോ അതിൽ കുറവോ വ്യത്യാസത്തിൽ സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം അനിശ്ചിതത്വത്തിൽ തുടരുന്ന അങ്ങനെയുള്ള പ്രതികളുടെ അവകാശത്തെ പറ്റി ഈ കോടതി ചർച്ച ചെയ്യുന്നു. പ്രത്യക്ഷത്തിൽ, ഇത് നിസ്സാരമാണെന്ന് ഒരാൾ കരുതിയേക്കാം. എന്നിരുന്നാലും, ഈ വിഷയത്തിന്റെ ഭരണഘടനാപരമായ പ്രാധാന്യം, നിയമപ്രകാരം സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ള ന്യായവും നീതിയുക്തവുമായ നടപടിക്രമത്തിലൂടെ മാത്രം കവർന്നെടുക്കാവുന്ന വ്യക്തിസ്വാതന്ത്ര്യം വിശകലനം ചെയ്യുകയും സംരക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതുണ്ട്. ഈ പ്രശ്നം പറയാൻ ലളിതമാണെങ്കിലും ഉത്തരം നൽകാൻ പ്രയാസമാണ്. ഈ കോടതിക്ക് ചർച്ചകൾ നടത്തേണ്ടത് കേസുകളുടെ പിരിമുറുക്കത്തിൽ ഉൾച്ചേർന്നതാണ്. ലളിതമായി പറഞ്ഞാൽ, ക്രിമിനൽ നടപടിക്രമ നിയമസംഹിത 1973 ന്റെ(ഇനിമേൽ സിആർപിസി) വകുപ്പ് 167(2)ന്റെ ആദ്യ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ പ്രകാരം റിമാണ്ട് കാലയളവിൽ മജിസ്ട്രേറ്റ് റിമാണ്ടിന് ഉത്തരവിടുന്ന ദിവസം ഉണ്ടോ എന്ന് കോടതി ഉത്തരം നൽകേണ്ടതുണ്ട്. ഫലം എന്തുതന്നെയായാലും, നിയമപരമായ അധികാരമില്ലാതെ ആരും തടവിൽ കഴിയേണ്ടതില്ലെന്ന് ഈ കോടതിക്ക് ബോധ്യമുണ്ട്. കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ തടയാനും സുരക്ഷ നിലനിർത്താനും ഭരണകൂടത്തെ ചുമതലപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടെങ്കിലും വ്യക്തിസ്വാതന്ത്ര്യം പണയം വെക്കാനാവില്ല.

3. അപ്പീൽവാദികൾക്ക് വേണ്ടി ഇന്ത്യയുടെ അഭിജ്ഞനായ അഡീഷണൽ സോളിസിറ്റർ ജനറൽ എസ്.വി. രാജുവിനെയും ഹൈക്കോടതി സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിന്റെ ആനുകൂല്യം നൽ

1 ജോൺ ലോക്ക്, *'സിവിൽ സർക്കാരിന്റെ രണ്ടാം പ്രബന്ധം'*, ഡിസംബർ 1689.

കിയ അപ്പീൽ എതിർകക്ഷികൾക്ക് വേണ്ടി ഹാജരാവുന്ന അഭിജ്ഞരായ സീനിയർ അഭിഭാഷകർ ശ്രീ മുകുൾ റോത്തഗി, ശ്രീ കപിൽ സിബൽ, ശ്രീ അമിത് ദേശായി എന്നിവരെയും ഈ കോടതി കേട്ടു.

4. ഈ അപ്പീലുകൾ സിആർപിസി വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) (ii) പ്രകാരം പ്രതികൾക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യം അനുവദിച്ചു കൊണ്ടുള്ള ബോംബെ ഹൈക്കോടതിയുടെ 20.08.2020 തീയതിയിലെ ഉത്തരവിനെതിരെ ഉള്ളതാണ്. കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ തടയൽ നിയമം, 2002 (ഇനിമുതൽ 'പിഎംഎൽഎ') വകുപ്പ് 3 പ്രകാരം കുറ്റകൃത്യം ചെയ്തുവെന്ന് ആരോപിച്ച് പ്രതികളായവരെ 14.05.2020 ന് അറസ്റ്റ് ചെയ്യുകയും അതേ തീയതിയിൽ റിമാണ്ട് ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. 11.07.2020 ന് ഇ-മെയിൽ വഴി, എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഡയറക്ടറേറ്റ് (ഇനിമുതൽ 'ഇഡി') ഒരു പരാതി ഫയൽ ചെയ്യുമെന്ന് അവകാശപ്പെട്ടു, തുടർന്ന് 13.7.2020, അതായത്, ഒരു തിങ്കളാഴ്ച, അതിന്റെ ഒരു ഫിസിക്കൽ കോപ്പി കോടതിയിൽ സമർപ്പിച്ചു. ജാമ്യാപേക്ഷ 13.07.2020 ന് രാവിലെ 8:53 ന് ഇ മെയിൽ വഴിയും ഫിസിക്കൽ ഫയലിംഗ് ടോക്കൺ വഴിയും രാവിലെ 11 മണിയോടെ സമർപ്പിച്ചു.

5. റിമാണ്ട് തീയതി അതായത് 14.5.2020 മുതൽ 60 ദിവസത്തെ കാലയളവ്,12.7.2020 (ഞായറാഴ്ച) ന് കാലഹരണപ്പെട്ടുവെന്നും അടുത്ത ദിവസം സ്വാഭാവിക ജാമ്യ അപേക്ഷകൾ കോടതിയിൽ സമർപ്പിച്ചതായും അപ്പീൽ എതിർകക്ഷികൾ വാദിച്ചു. എന്നിരുന്നാലും, 60 ദിവസത്തെ കാലയളവ് 15.5.2020 മുതൽ ആരംഭിക്കുമെന്നും അതുവഴി റിമാണ്ട് തീയതി (14.5.2020) ഒഴിവാക്കിക്കൊണ്ടും അഭിജ്ഞനായ പ്രത്യേക ജഡ്ജി എതിർകക്ഷികൾക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യം നിഷേധിച്ചു. എന്നിരുന്നാലും, 60 ദിവസത്തെ കാലയളവ് കണക്കാക്കുമ്പോൾ റിമാണ്ട് തീയതി ഒഴിവാക്കുന്നത് തെറ്റാണെന്ന് അപവദിത വിധിന്യായത്തിൽ കണ്ടെത്തിയ ഹൈക്കോടതി, 61-ാം ദിവസമായതിനാൽ 13.7.2020 ന് ഇഡി കുറ്റപത്രം സമർപ്പിക്കുന്നത് പ്രതികൾക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിന് അർഹത നൽകുമെന്ന് വിധിച്ചു. ഹൈക്കോടതിയുടെ മേൽപ്പറഞ്ഞ വിധി ഈ കോടതി 3.9.2020 ന് സ്റ്റേ ചെയ്തു.

വിഷയങ്ങളും റഫറൻസും

6. സിആർപിസി വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) യിൽ പരിഗണിക്കുന്നതുപോലെ 60/90 ദിവസത്തെ കാലയളവ് കണക്കാക്കുമ്പോൾ, സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശവാദം പരിഗണിക്കുന്നതിന്, റിമാണ്ട് തീയതി ഉൾപ്പെടുത്തണോ ഒഴിവാക്കണോ എന്നതാണ് പരിഗണനയ്ക്ക് വരുന്ന പ്രധാന പ്രശ്നം. വിവിധ കേസുകളിൽ ഈ കോടതി ഈ ചോദ്യം പരിഗണിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, പ്രതിക്ക് ലഭിക്കുന്ന സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള നിശ്ചിത കാലയളവ് എങ്ങനെ കണക്കാക്കണം എന്നതിനെക്കുറിച്ച് അഭിപ്രായവ്യത്യാസമുണ്ട്. ചില വിധിന്യായങ്ങൾ റിമാണ്ട് തീയതി ഒഴിവാക്കുന്നതിനെ അനുകൂലിക്കുമ്പോൾ മറ്റ് കേസുകളിൽ വിപരീത വീക്ഷണം സ്വീകരിക്കുന്നു.

7. *എം.പി. സംസ്ഥാനം* v *റുസ്തവും മറ്റുള്ളവരും*[2], എന്ന കേസിൽ പ്രോസിക്യൂഷൻ ആശ്രയിക്കുന്നു. തുടർന്നുള്ള *രവി പ്രകാശ് സിങ്* v *ബിഹാർ സംസ്ഥാനവും*[3], *എം. രവീന്ദ്രൻ* v *ഇന്റലിജൻസ് ഓഫീസർ, ഡയറക്ടർ ഓഫ് റവന്യൂ ഇന്റലിജൻസ്*[4] എന്ന കേസുകളിൽ പിന്തുടർന്ന ആ കേസിൽ സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം ഉത്ഭവിക്കുന്നതിനായി നിശ്ചിത 60/90 ദിവസത്തെ കാലയളവ് കണക്കാക്കുന്നതിന് റിമാണ്ട് തീയതി ഒഴിവാക്കണമെന്ന് വിധിച്ചു.

8. മറുവശത്ത്, ഒരു പ്രതിയുടെ സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം നിർണ്ണയിക്കുന്നതിന് കസ്റ്റഡി കാലയളവ് കണക്കാക്കുന്നതിന് ആദ്യ കസ്റ്റഡി തീയതി ഉൾപ്പെടുത്തണമെന്ന് വാദിക്കാനായി പ്രതികൾ, മറ്റ് കാര്യങ്ങൾക്കൊപ്പം *ചാഗണ്ടി*

2 1995 (Supp) 3 SCC 221

3 (2015) 8 SCC 340

4 (2021) 2 SCC 485

സത്യനാരായൺ v *ആന്ധ്രാപ്രദേശ് സംസ്ഥാനം*[5], *സിബിഐ* v *അനുപം ജെ. കുൽക്കർണി*[6], *സ്റ്റേറ്റ്* v *മുഹമ്മദ് അഷ്റഫ് ഭട്ട്*[7], *മഹാരാഷ്ട്ര സംസ്ഥാനം* v *ഭാരതി ചാന്ദ്മൽ വർമ്മ*[8], എന്ന കേസുകളെ ആശ്രയിക്കുന്നു.

9. മേൽപ്പറഞ്ഞ നിയമ വൈരുദ്ധ്യം കാരണം, ഈ റഫറൻസിൽ പരിഹരിക്കപ്പെടേണ്ട ഒരു ജൂഡീഷ്യൽ ആശയക്കുഴപ്പം ഉയർന്നുവന്നിട്ടുണ്ട്. *ചാഗണ്ടി (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിൽ, നിയമപരമായ കസ്റ്റഡി കാലയളവിനുള്ളിൽ അന്വേഷണം അവസാനിപ്പിക്കുന്നതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് നിയമനിർമ്മാണ ഉദ്ദേശ്യം പരിശോധിക്കുമ്പോൾ, കസ്റ്റഡി ഉത്തരവിന്റെ ദിവസം ഉൾപ്പെടുത്തണമെന്ന് ഈ കോടതി വിധിച്ചു. മറുവശത്ത്, *എം രവീന്ദ്രനിലെ (മേൽപ്പരാമർശം)* 3 ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ച് *രവി പ്രകാശിനെ (മേൽപ്പരാമർശം)* ആശ്രയിച്ചു, അത് റുസ്തം (മേൽപ്പരാമർശം)കേസിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന തത്വം പിന്തുടരുകയും പ്രതിയുടെ സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം സുഗമമാക്കുന്നതിന് നിർബന്ധിത 60/90 ദിവസത്തെ കാലയളവ് കണക്കാക്കുന്നതിന് റിമാണ്ട് തീയതി ഒഴിവാക്കണമെന്ന് പ്രഖ്യാപിക്കുകയും ചെയ്തു.

10. *ചാഗണ്ടിയിൽ* പ്രഖ്യാപിച്ച നിയമത്തിന്റെ മുൻപത്തെ സ്ഥിതി *റുസ്തമിൽ* അവഗണിക്കപ്പെട്ടു. പിന്നീട് *രവിപ്രകാശിലും* അതിനുശേഷവും മൂന്ന് ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ചിന്റെ ഏറ്റവും പുതിയ തീരുമാനമായ *രവീന്ദ്രനിലും* നിശ്ചയിച്ച കാലയളവിൽ നിന്ന് റിമാണ്ട് തീയതി ഒഴിവാക്കുന്നതിനുള്ള അടിസ്ഥാനമായി *റുസ്തം* മാറിയതിനാൽ, മുമ്പത്തെ മുൻകാലവിധിപ്രമാണങ്ങളും അതിലെ ആശയക്കുഴപ്പവും കണക്കിലെടുത്ത് ഉചിതമായ ശക്തിയുള്ള ഒരു ബെഞ്ച് നിയമം തീർപ്പാക്കേണ്ടത് ആവശ്യമാണ്. പ്രശ്നം പരിഹരിച്ചില്ലെങ്കിൽ,

5 (1986) 3 SCC 141

6 (1992) 3 SCC 141

7 (1996) 1 SCC 432

8 (2002) 2 SCC 121

ആത്യന്തികമായി മൌലികാവകാശമായ സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം എങ്ങനെ സംരക്ഷിക്കപ്പെടുമെന്നതിനെക്കുറിച്ച് അഭിപ്രായവ്യത്യാസമുണ്ടാകും[9].

11. ഈ കോടതിയുടെ രണ്ട് ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ച്, 23.2.2021 ന്, സിആർപിസി വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതിവ്യവസ്ഥ (എ) പ്രകാരം 60/90 ദിവസത്തെ കസ്റ്റഡി കാലയളവ് കണക്കാക്കുന്നതിൽ നിയമത്തിന്റെ വ്യതിചലനം ശ്രദ്ധയിൽപ്പെടുത്തി, ഈ വിഷയം മൂന്ന് ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ചിന് കൈമാറി. ഇവിടെയുള്ള ഉത്തരം സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശത്തിന്റെ വിഷയത്തിൽ നിയമത്തിന്റെ ഏകീകൃത പ്രയോഗം സുഗമമാക്കും. റഫറൻസിന് താഴെപ്പറയുന്ന രീതിയിൽ ഉത്തരം നൽകിയിരിക്കുന്നു: -

വസ്തുതാപരമായ പശ്ചാത്തലം

12. സിബിഐ രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത ആർസി നമ്പർ 219/2020 ൽ 10.5.2020 മുതൽ ജുഡീഷ്യൽ കസ്റ്റഡിയിലായിരുന്ന രണ്ട് പ്രതികളും പിഎംഎൽഎയുടെ വകുപ്പ് 3 പ്രകാരം കുറ്റകൃത്യം ചെയ്തുവെന്ന് ആരോപിച്ച് ഇഡി രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത ഇസിഐആർ/എംബിസോ-ഐ/3/2020 ൽ പ്രതികളായി. 14.5.2020 ന്, അപേക്ഷകരെ മുംബൈയിലെ പ്രത്യേക കോടതിയിൽ ഹാജരാക്കി, തുടർന്ന് പോലീസ് കസ്റ്റഡിയിലേക്കും 27.5.2020 ന് ജുഡീഷ്യൽ കസ്റ്റഡിയിലേക്കും മാറ്റി. അപേക്ഷകർക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യം നൽകുമ്പോൾ ഹൈക്കോടതി തീരുമാനത്തിനായി ഇനിപ്പറയുന്ന ചോദ്യം രൂപപ്പെടുത്തി:

"സി. ആർ. പി. സി വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതിവ്യവസ്ഥ (എ) യിൽ പരിഗണിക്കുന്നതുപോലെ 60 അല്ലെങ്കിൽ 90 ദിവസത്തെ കസ്റ്റഡി കാലയളവ് കണക്കാക്കുമ്പോൾ, കസ്റ്റഡി ദിവസം ഉൾപ്പെടുത്തണോ ഒഴിവാക്കണോ."

9 ഗൌതം നവ്ലാഖ v ദേശീയ അന്വേഷണ ഏജൻസി, 2021 SCC OnLine SC 382

13. തങ്ങളെ 14.5.2020 ന് അറസ്റ്റ് ചെയ്തതായും അതേ ദിവസം തന്നെ മജിസ്ട്രേറ്റ് റിമാണ്ട് ചെയ്തതായും അത്തരം റിമാണ്ട് ഉത്തരവുകൾ കാലാകാലങ്ങളിൽ പാസാക്കിയതായും അപേക്ഷകർ ഹൈക്കോടതിയിൽ വാദിച്ചു. ഇഡി പറയുന്നതനുസരിച്ച്, 11.7.2020 ന്, (അതായത് ഒരു ശനിയാഴ്ച) ഇ-മെയിൽ വഴി അവർ ഒരു പരാതി ഫയൽ ചെയ്തു, എന്നാൽ ഇത് ഒരു ഫോർവേഡ് മാത്രമാണെന്നും മുഴുവൻ പരാതിയല്ലെന്നും അപേക്ഷകർ വാദിച്ചു. 13.7.2020 ന് അതായത് തിങ്കളാഴ്ച ഇഡി കോടതിയിൽ നേരിട്ടുള്ള പരാതി നൽകി. ഈ വസ്തുതകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, അപേക്ഷകരുടെ റിമാണ്ട് തീയതി (14.5.2020) മുതൽ 60 ദിവസത്തെ കാലാവധി 12.7.2020 (ഞായറാഴ്ച) അവസാനിച്ചതായും അപേക്ഷകർ 13.7.2020 ന് സിആർപിസി വകുപ്പ് 167(2)ന്റെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ)(ii) പ്രകാരം സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിൽ വിടാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടതായും അപേക്ഷകരുടെ അഭിഭാഷകൻ സമർപ്പിച്ചു. തുടക്കത്തിൽ, അപേക്ഷകൾ രാവിലെ 8:53 ന് ഇ-മെയിൽ വഴിയും 13.7.2020 ന് ഏകദേശം രണ്ട് മണിക്കൂറിന് ശേഷം, രാവിലെ 11 മണിക്ക്, ജാമ്യ അപേക്ഷകൾ സെഷൻസ് കോടതിയിൽ ഫിസിക്കൽ ഫയലിംഗിനായി സമർപ്പിക്കുകയും ഫയലിംഗ് അംഗീകരിക്കുന്ന ടോക്കൺ നൽകുകയും അപേക്ഷനൾ നമ്പരിടുകയും ചെയ്തു.

14. 11.7.2020 ന് ഇ-മെയിൽ വഴി പരാതി നൽകിയതായും തുടർന്ന് 13.7.2020 ന് അപേക്ഷ നൽകിയതായും ഇഡി അവകാശപ്പെട്ടു. ഇഡി പറയുന്നതനുസരിച്ച്, *ഗുസ്തം* (മേൽപ്പരാമർശം) അനുസരിച്ച് 60 ദിവസത്തെ കാലാവധി 13.7.2020 ന് അവസാനിക്കുന്നു (അതിൽ റിമാണ്ട് തീയതി അതായത് 14.5.2020 ഒഴിവാക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നു.) അതിനാൽ, ഇ. ഡി പറയുന്നതനുസരിച്ച്, കൃത്യസമയത്ത് പരാതി ഫയൽ ചെയ്തു.

15. പരാതി നൽകാനുള്ള 60 ദിവസത്തെ സമയപരിധി കാലഹരണപ്പെട്ടുവെന്ന ധാരണയോടെ 14.7.2020 ന് പ്രത്യേക കോടതി സ്വാഭാവിക ജാമ്യം നിരസിച്ചു. റിമാണ്ട് തീയതി ഒഴിവാക്കേണ്ടതുണ്ടെന്നും 2020 മെയ് 15 മുതൽ 60 ദിവസത്തെ കാലയളവ്

കണക്കാക്കേണ്ടതുണ്ടെന്നും ജഡ്ജി അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. ഈ കാരണത്താൽ ജാമ്യാപേക്ഷ നിരസിക്കപ്പെട്ടു.

16. അവരുടെ സ്വാഭാവിക ജാമ്യ അപേക്ഷകൾ നിരസിച്ചതിലുള്ള അപ്പീൽ എതിർ കക്ഷികളുടെ വെല്ലുവിളിയിൽ, എതിർ പ്രസ്താവനകളിലൂടെ പ്രത്യാഘാതങ്ങൾ വിശകലനം ചെയ്യുകയും നിയമപരമായ വ്യവസ്ഥകളും കേസിന്റെ വസ്തുതകളിൽ അതിന്റെ പ്രയോഗവും വ്യാഖ്യാനിക്കുകയും ചെയ്ത ശേഷം, 60 ദിവസത്തെ കാലയളവ് കണക്കാക്കുമ്പോൾ പ്രത്യേക ജഡ്ജി തെറ്റായ രീതിയിൽ റിമാണ്ട് തീയതി ഒഴിവാക്കിയതായി ഹൈക്കോടതി നിഗമനത്തിലെത്തി. 13.7.2020 ന് ഇഡി കുറ്റപത്രം സമർപ്പിച്ചതിനാൽ, റിമാണ്ട് ദിവസം അതായത് 14.5.2020 ഉൾപ്പെടെ 60 ദിവസത്തിനപ്പുറം അപേക്ഷകർക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിന് അർഹതയുണ്ടെന്ന് കണ്ടെത്തി. അതനുസരിച്ച്, അപ്പീൽ എതിർകക്ഷികൾ അവരുടെ ജാമ്യ ബോണ്ടുകൾ നൽകുന്നതിന് വിധേയമായി സിആർപിസിയുടെ വകുപ്പ് 167 (2) ലെ വ്യവസ്ഥകൾ ശ്രദ്ധിച്ച് കൊണ്ട് അപ്പീൽ എതിർകക്ഷികളുടെ മോചനത്തിന് നിർദ്ദേശം നൽകി. ഹൈക്കോടതിയുടെ ഈ ഉത്തരവിനെ ഇപ്പോഴത്തെ അപ്പീലുകളിൽ ചോദ്യം ചെയ്യുന്നു.

അഭിഭാഷകരുടെ വാദങ്ങൾ

17.1 20.8.2020 ലെ വിധിന്യായത്തിന്റെ നിയമസാധുത വ്യക്തമാക്കിക്കൊണ്ട്, അഭിജ്ഞനായ എ.എസ്.ജി. എസ്.വി. രാജു നിർദ്ദിഷ്ട 60/90 ദിവസത്തെ കസ്റ്റഡി കാലയളവ് കണക്കാക്കുന്നതിന്, കസ്റ്റഡി കാലയളവിന്റെ മുന്പിലും പിൻപിലുമുള്ള ദിവസങ്ങളിലൊന്ന് അതായത് നിലവിലെ കേസിൽ, ഒന്നുകിൽ റിമാണ്ട് തീയതി അതായത് 14.5.2020 അല്ലെങ്കിൽ 60-ാം ദിവസം അതായത് 12.07.2020 സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള യോഗ്യത കണക്കാക്കുന്നതിന് ഒഴിവാക്കേണ്ടതുണ്ടെന്നു വാദിച്ചു. ഇഡിയുടെ വാദങ്ങളെ പിന്തുണയ്ക്കുന്നതിനായി, *അസ്ലം ബാബാലാൽ ദേശായി* v *മഹാരാഷ്ട്ര സംസ്ഥാനം*[10], *എംപി*

10 (1992) 4 SCC 272.

സംസ്ഥാനം v *റുസ്തം (മേൽപ്പരാമർശം), രവി പ്രകാശ് സിംഗ് എന്ന അരവിന്ദ് സിംഗ്* v *ബീഹാർ സംസ്ഥാനം (മേൽപ്പരാമർശം)* എന്നിവയെ എ.എസ്.ജി രാജു ശക്തമായി ആശ്രയിച്ചു.

17.2 സിആർപിസി വകുപ്പ് 167 (2) ലെ ആദ്യ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ പ്രകാരം നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള 60 ദിവസത്തെ കാലയളവ് 12.7.2020 ന് കാലഹരണപ്പെട്ടാലും, അത് ഞായറാഴ്ചയായതിനാൽ, സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 10 ലെ വ്യവസ്ഥകൾ പ്രാബല്യത്തിൽ വരുമെന്നും ഞായറാഴ്ച കാലഹരണപ്പെട്ട 60 ദിവസത്തെ കാലയളവ് തിങ്കളാഴ്ച അതായത് 13.7.2020 തിങ്കളാഴ്ച വരെ നീട്ടുമെന്നും മറ്റൊരു വാദം ഉന്നയിക്കുന്നു. അത്തരം വാദത്തെ പിന്തുണച്ചുകൊണ്ട് എ.എസ്.ജി രാജു *എൻ. സുരയ്യ റെഡ്ഡി* v *ഒറീസ സംസ്ഥാനം*[11] കേസിനെ ആശ്രയിച്ചു.

17.3. സിആർപിസിയുടെ വകുപ്പ് 167 (2) ലെ ആദ്യ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ പ്രകാരം സ്വാഭാവിക ജാമ്യ കാലാവധി കണക്കാക്കാൻ ഹൈക്കോടതി *ചാഗണ്ടിയിലെ (മേൽപ്പരാമർശം)* യുക്തിയെ തെറ്റായി ആശ്രയിച്ചിരുന്നുവെന്നും എഎസ്.ജി വാദിച്ചു. അറസ്റ്റ് ചെയ്ത തീയതി റിമാണ്ട് ചെയ്ത തീയതിയും ഒന്നാകയാൽ എ. എസ്. ജി. യുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ ചാഗണ്ടി (മേൽപ്പരാമർശം) കേസിലെ യുക്തി ബാധകമല്ല. അതിനാൽ നിലവിലെ വസ്തുതകളിൽ ഹൈക്കോടതി അത് തെറ്റായി പ്രയോഗിച്ചു.

18.1 നേരെ മറിച്ച്, സി. ആർ. പി. സി വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) പ്രകാരം വിഭാവനം ചെയ്ത കാലയളവ് റിമാണ്ട് ഉത്തരവിന്റെ തീയതി മുതൽ കണക്കാക്കണമെന്നും പ്രതി സന്നിഹിതനായി കോടതി നടപടിയെടുക്കുന്ന ആദ്യ ദിവസം ഒഴിവാക്കുന്നത് യുക്തിരഹിതമാണെന്നും അപ്പീൽ എതിർകക്ഷികളുടെ മുതിർന്ന അഭിഭാഷകരായ ശ്രീ മുകുൾ റോത്തഗി, ശ്രീ കപിൽ സിബൽ, ശ്രീ അമിത് ദേശായി എന്നിവർ വാദിക്കുന്നു. *സിബിഐ സ്പെഷ്യൽ ഇൻവെസ്റ്റിഗേഷൻ സെൽ, ന്യൂഡൽഹി* v *അനുപമ കുൽക്കർണി (മേൽപ്പരാമർശം)*

11 1985 Crl. LJ 939 (Ori)

പ്രജ്ഞാന സിംഗ് ഠാക്കൂർ v *മഹാരാഷ്ട്ര സംസ്ഥാനം*[12] പോലുള്ള തുടർന്നുള്ള നിരവധി വിധിന്യായങ്ങളിൽ അംഗീകരിച്ച *ചാഗണ്ടി (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിലെ യുക്തിയെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയാണ് അഭിഭാഷകർ അവരുടെ വാദങ്ങൾ ഉന്നയിച്ചത്. അപ്പീൽ എതിർ കക്ഷികളുടെ അഭിഭാഷകർ *സ്റ്റേറ്റ്* v *മുഹമ്മദ് അഷ്റഫ് ഭട്ട് (മേൽപ്പരാമർശം) എസ്.കാശി* v *സ്റ്റേറ്റ്*[13], *ഗൗതം നവ്ലഖ* v *എൻഐഎ (മേൽപ്പരാമർശം)* എന്നിവയിലെ തീരുമാനങ്ങളെയും ആശ്രയിക്കുന്നു.

ചർച്ച

19. *ദീപക് സത്യവൻ കടൽക്കർ* v *മഹാരാഷ്ട്ര സംസ്ഥാനം*[14]-കേസിൽ ഒരു സംയോജിത ബെഞ്ചിന്റെ വിധിന്യായം ബോംബെ ഹൈക്കോടതിയിലെ അഭിജ്ഞനായ ജഡ്ജി അംഗീകാരത്തോടെ അപവദിത വിധിന്യായത്തിൽ ഉദ്ധരിച്ചു, അതിൽ സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിന് ബാധകമായ സുപ്രീം കോടതിയുടെ മുൻ വിധിന്യായങ്ങളെല്ലാം പരിഗണിക്കുകയും വിശകലനം ചെയ്യുകയും ചെയ്തിരുന്നു. ഇനിപ്പറയുന്ന ഖണ്ഡികയിൽ സിആർപിസിയുടെ ബാധകമായ വ്യവസ്ഥകൾ വിശകലനം ചെയ്ത *ജസ്റ്റിസ് പ്രകാശ് ഡി. നായിക്* ഇനിപ്പറയുന്ന ഖണ്ഡികയിൽ എഴുതിയ അഭിപ്രായത്തിൽ നിന്ന് ഈ കോടതിക്ക് പ്രയോജനം ലഭിച്ചേക്കാം.

"7. മേൽപ്പറഞ്ഞ വ്യവസ്ഥയുടെ സൂക്ഷ്മപരിശോധനയിൽ (വകുപ്പ് 167 സി. ആർ. പി. സി) വ്യക്തിയെ അറസ്റ്റ് ചെയ്യുകയും കസ്റ്റഡിയിലെടുക്കുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ, വകുപ്പ് 57 നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള ഇരുപത്തിനാല് മണിക്കൂറിനുള്ളിൽ അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കാൻ കഴിയില്ലെന്ന് തോന്നുമ്പോൾ, ഒരു പോലീസ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻ എന്തുചെയ്യണം, എന്ന് നിയന്ത്രിക്കുന്ന ഉപവകുപ്പ് (1) ഒരു നിർബന്ധിത വ്യവസ്ഥയാണെന്ന് കാണാൻ കഴിയും. ഉപവകുപ്പ് (2) ഒരു മജിസ്ട്രേറ്റിന് ലഭ്യമായ റിമാണ്ട് അധികാരങ്ങളുമായും അത്തരം അധികാരങ്ങൾ പ്രയോഗിക്കേണ്ട രീതിയുമായും

12 (2011) 10 SCC 445

13 (2020) SCC Online SC 529

14 MANU/MH/0843/2020; LD/VC ക്രിമിനൽ ജാമ്യ അപേക്ഷ 197/2020.

ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. വകുപ്പ് 167 ലെ ഉപവകുപ്പ് (1) ന്റെ കാലാവധി വകുപ്പ് 57 മായി സംയോജിപ്പിച്ച് വായിക്കണം. അറസ്റ്റ് ചെയ്ത സ്ഥലത്ത് നിന്ന് മജിസ്ട്രേറ്റ് കോടതിയിലേക്കുള്ള യാത്ര നടത്താൻ എടുത്ത സമയം ഒഴികെ, മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുന്നിൽ ഹാജരാകാതെ ഇരുപത്തിനാല് മണിക്കൂറിലധികം വാറണ്ടില്ലാതെ ഒരു വ്യക്തിയെ തടങ്കലിൽ വയ്ക്കുന്നതിൽ നിന്ന് വകുപ്പ് 57 ഒരു പോലീസ് ഉദ്യോഗസ്ഥനെ തടയുന്നുവെന്ന് വ്യക്തമാണ്. വകുപ്പ് 57 പ്രകാരം നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള ഇരുപത്തിനാല് മണിക്കൂറിനുള്ളിൽ അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കാൻ കഴിയുന്നില്ലെങ്കിൽ, പ്രതിയെ ഡയറിയിലെ എൻട്രികൾക്കൊപ്പം മജിസ്ട്രേറ്റിന് കൈമാറണമെന്ന് ഉപവകുപ്പ് (1) വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നതിനാൽ, അന്വേഷണ ആവശ്യങ്ങൾക്കായി ഒരു പോലീസ് ഉദ്യോഗസ്ഥന് അറസ്റ്റ് ചെയ്യപ്പെട്ട വ്യക്തിയെ പരമാവധി ഇരുപത്തിനാല് മണിക്കൂർ കസ്റ്റഡിയിൽ സൂക്ഷിക്കാൻ അർഹതയുണ്ട്. അതിനാൽ, ഒരു മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുന്നിൽ ഹാജരാക്കുന്നതുവരെ അറസ്റ്റ് ചെയ്യപ്പെട്ട വ്യക്തിയുടെ പ്രാരംഭ കസ്റ്റഡി കാലയളവ് ഒരു മജിസ്ട്രേറ്റ് പാസാക്കിയ റിമാൻഡ് ഉത്തരവിന് അനുസൃതമായി പരാമർശിക്കാനോ അനുസരിക്കാനോ കഴിയില്ല. വകുപ്പ് 167 ലെ ഉപവകുപ്പ് (1) പ്രകാരം ഒരു പ്രതിയെ മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുന്നിൽ ഹാജരാക്കിയ ശേഷം മജിസ്ട്രേറ്റിന് നൽകുന്ന റിമാണ്ട് അധികാരങ്ങൾ പ്രയോഗിക്കാവുന്നതാണ്. വകുപ്പ് 167 ലെ ഉപവകുപ്പ് (1) ഈ നടപടിക്രമം ഉൾക്കൊള്ളുന്നു, കൂടാതെ പോലീസ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻ പ്രതിയെ അടുത്തുള്ള മജിസ്ട്രേറ്റിന് കൈമാറുമ്പോൾ കേസുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഡയറിയിലെ എൻട്രികളുടെ ഒരു പകർപ്പും കൈമാറണമെന്നും പറയുന്നു. മജിസ്ട്രേറ്റിന് ആവശ്യമായ വിവരങ്ങൾ നൽകുന്നതിനാണ് ഡയറിയിലെ എൻട്രികൾ ഉദ്ദേശിക്കുന്നത്, അതിൽ പ്രതി കസ്റ്റഡിയിലാണോ വേണ്ടയോ എന്ന് തീരുമാനിക്കാൻ കഴിയും. ഒരു വ്യക്തിയെ അറസ്റ്റ് ചെയ്യുകയും തടങ്കലിൽ വയ്ക്കുകയും ചെയ്ത കേസിൽ അന്വേഷണം വളരെ അടിയന്തിരമായി നടത്താനും നിർദ്ദിഷ്ട കാലയളവിൽ അന്വേഷണം വേഗത്തിൽ പൂർത്തിയാക്കാനും നിയമം അന്വേഷണ ഏജൻസിയോട് നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. ഉപവകുപ്പ് (2) ലെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ പ്രകാരം അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കേണ്ട ബാഹ്യപരിധി നിശ്ചയിക്കുകയും, അത് നിർദ്ദിഷ്ട കാലയളവിനുള്ളിൽ പൂർത്തിയാക്കിയില്ലെങ്കിൽ, പ്രതി ജാമ്യത്തിൽ പുറത്തിറങ്ങാനുള്ള അവകാശം നേടുകയും, ജാമ്യത്തിന് തയ്യാറാകുകയും ചെയ്താൽ, മജിസ്ട്രേറ്റ് അദ്ദേഹത്തെ ജാമ്യത്തിൽ വിട്ടയക്കുകയും

അത്തരം മോചനം സിആർപിസി യുടെ XXXIII അധ്യായം പ്രകാരം ജാമ്യം നൽകുന്നതായി കണക്കാക്കുകയും ചെയ്യും. 1978 ലെ നിയമം 45 പ്രകാരം ചേർത്ത പരിമിതിവ്യവസ്ഥ, പതിനഞ്ച് ദിവസത്തിനപ്പുറം കൂടുതൽ തടങ്കൽ ആവശ്യമാണെന്ന് മജിസ്ട്രേറ്റ് ഉചിതമായി കരുതുന്ന സാഹചര്യത്തിൽ പ്രാബല്യത്തിൽ വരികയും, 15 ദിവസത്തിനപ്പുറം പോലീസ് കസ്റ്റഡിയിലല്ലാതെ പ്രതിയായ വ്യക്തിയെ തടങ്കലിൽ വയ്ക്കാൻ മജിസ്ട്രേറ്റിന് അധികാരം നൽകാമെന്നും അത് വ്യക്തമാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥയിൽ വ്യക്തമായി പറയുന്നത്, അതിൽ പരാമർശിച്ചിരിക്കുന്ന ഗുരുതരമായ കുറ്റകൃത്യങ്ങളുമായി അന്വേഷണം ബന്ധപ്പെട്ട കേസുകളിൽ മൊത്തം തടങ്കൽ കാലയളവ് തൊണ്ണൂറ് ദിവസത്തിലും മറ്റ് കേസുകളിൽ അറുപത് ദിവസത്തിലും കവിയാൻ പാടില്ല, അപ്പോഴേക്കും കുറ്റപത്രം സമർപ്പിച്ചില്ലെങ്കിൽ ഈ കാലയളവ് അവസാനിക്കുമ്പോൾ പ്രതിയെ ജാമ്യത്തിൽ വിട്ടയക്കണം എന്നാണ്."

20. അപവദിത വിധിന്യായത്തിൽ പരാമർശിച്ച മുൻകാലവിധിപ്രമാണങ്ങളും *ദീപക് സത്യവാനിലെ (മേൽപ്പരാമർശം)* സംയോജിത ബെഞ്ചും കാണിക്കുന്നത്, ഒരു പ്രതിയെ അറസ്റ്റ് ചെയ്യാനുള്ള അധികാരം പ്രോസിക്യൂഷന് കോടതി നൽകുന്നുവെന്നും നിയമസംഹിത പ്രകാരം വിഭാവനം ചെയ്ത അന്വേഷണം തെളിവുകൾ ശേഖരിക്കുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ ഉൾപ്പെടെ എല്ലാ നടപടികളും ഉൾക്കൊള്ളുമെന്നും അന്വേഷണം അവസാനിക്കുമ്പോൾ സിആർപിസി വകുപ്പ് 173 പ്രകാരം ഒരു റിപ്പോർട്ട് നൽകേണ്ടതുണ്ടെന്നും ആണ്. അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കുന്നതിന് വ്യക്തമായ പരിധി ഇല്ലെങ്കിലും അനാവശ്യ കാലതാമസമില്ലാതെ അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കുക എന്നതാണ് പന്ത്രണ്ടാം അധ്യായത്തിന്റെ ലക്ഷ്യം. സിആർപിസി വകുപ്പ് 173 (2) പ്രകാരം ഒരു കുറ്റകൃത്യം കോഗ്നൈസൻസ് എടുക്കാൻ കോടതിയെ അധികാരപ്പെടുത്തുന്നുന്നതിനായി അന്തിമ റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കാൻ നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. വകുപ്പ് 173 ലെ ഉപവകുപ്പ് (8) പ്രകാരം കൂടുതൽ അന്വേഷണം നടത്താനും ഇത് അനുവദിക്കുന്നു. കൂടാതെ, വകുപ്പ് 173 (4) പ്രകാരം അന്തിമ റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കുമ്പോൾ, ഒരു പ്രതി ജാമ്യത്തിൽ പുറത്തിറങ്ങിയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, അന്വേഷണത്തിന്റെ യോഗ്യതകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ മജിസ്ട്രേറ്റ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജാമ്യപത്രം റദ്ദാക്കിയേക്കാം. അതിനാൽ, സിആർപിസി വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ)യ്ക്ക്

പകരമായി ഒരു പ്രതിക്ക് നൽകുന്ന സംരക്ഷണം നിർദ്ദിഷ്ട 60/90 ദിവസത്തെ കാലയളവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് മാത്രമാണ്, അതിനപ്പുറം, അന്വേഷണം അപൂർണ്ണമാണെങ്കിൽ പോലും, ഒരു പ്രതിയുടെ കസ്റ്റഡി തേടാൻ കഴിയില്ല.

21. സിആർപിസി വകുപ്പ് 167 പ്രകാരം ഒരു മജിസ്ട്രേറ്റിൽ നിന്ന് പ്രത്യേക ഉത്തരവ് ലഭിച്ചില്ലെങ്കിൽ, അറസ്റ്റ് ചെയ്യപ്പെട്ട ഒരു വ്യക്തിയെ സിആർപിസി വകുപ്പ് 57 പ്രകാരം 24 മണിക്കൂറിൽ കൂടുതൽ തടങ്കലിൽ വയ്ക്കാൻ കഴിയില്ല., സി. ആർ. പി. സി വകുപ്പ് 167 പ്രകാരം അനുശാസിച്ചത് പോലെ മജിസ്ട്രേറ്റിന്റെ അംഗീകാരത്തിന് മുമ്പ് ഒരു പ്രതിയെ അവരുടെ കസ്റ്റഡിയിലാക്കാൻ പോലീസിന് അനുവദിച്ച 24 മണിക്കൂർ കണക്കാക്കുന്നതിന് അറസ്റ്റ് ചെയ്ത സ്ഥലത്ത് നിന്ന് മജിസ്ട്രേറ്റ് കോടതിയിലേക്കുള്ള യാത്രയ്ക്ക് ആവശ്യമായ സമയം ഒഴിവാക്കാം.

22. പ്രതി അറസ്റ്റിലാവുകയും 24 മണിക്കൂറിനുള്ളിൽ അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കാൻ പോലീസിന് കഴിയാതിരിക്കുകയും ചെയ്ത ശേഷം, അന്വേഷണം നടത്തുന്ന പോലീസ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻ സി. ആർ. പി. സി വകുപ്പ് 167 പ്രകാരം കുറ്റവാളിയെ മജിസ്ട്രേറ്റിന് കൈമാറാൻ ബാധ്യസ്ഥനാണ്. വകുപ്പ് 167-ലെ ഉപവകുപ്പ് (2) തുടർന്ന് മജിസ്ട്രേറ്റ് സ്വീകരിക്കേണ്ട നടപടി വ്യക്തമാക്കുകയും തുടർന്ന് മജിസ്ട്രേറ്റിന് കൂടുതൽ കസ്റ്റഡിക്ക് പ്രതിയുടെ തടങ്കലിന് അധികാരം നൽകുകയും ചെയ്യും. (2)-ാം ഉപവകുപ്പിൻറെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, മുഴുവനായും 15 ദിവസത്തിൽ കൂടാത്ത കാലാവധിയിൽ കുറ്റാരോപിതനെ തടങ്കലിൽ വയ്ക്കാൻ മജിസ്ട്രേറ്റിന് അധികാരം നൽകാം, എന്നാൽ കേസ് വിചാരണ ചെയ്യാനോ വിചാരണയ്ക്കായി സമർപ്പിക്കാനോ അധികാരിതയില്ലെങ്കിൽ, ഡയറിയിലെ എൻട്രികൾ പരിശോധിക്കുമ്പോൾ, തടങ്കൽ അനാവശ്യമാണെന്ന് കണക്കാക്കിയാൽ, അദ്ദേഹത്തിന് പ്രതിയെ മോചിപ്പിക്കാം അല്ലെങ്കിൽ ഉചിതമായ അധികാരിതയുള്ള മജിസ്ട്രേറ്റിലേക്ക് അയയ്ക്കാം. ഉപവകുപ്പ് ഒരു പരിമിതി വ്യവസ്ഥയോടൊപ്പം ചേർക്കുമ്പോൾ മജിസ്ട്രേറ്റിന്റെ അധികാരത്തിൽ ഒരു ഉപരോധം ഏർപ്പെടുത്തുകയും സാഹചര്യം ആവശ്യപ്പെടുന്നുവെന്ന് അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നുന്നുവെങ്കിൽ പ്രതിയെ 15 ദിവസ കാലയളവിനപ്പുറം തടവിൽ വെക്കാൻ അധികാരം നൽകുകയും ചെയ്യുന്നു. എന്നാൽ,

പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) യുടെ ഖണ്ഡം (i) അല്ലെങ്കിൽ ഖണ്ഡം (ii) ൽ യഥാക്രമം 90 അല്ലെങ്കിൽ 60 ദിവസത്തിൽ കവിയുന്ന മൊത്തം കാലയളവിലേക്ക് ഒരു പ്രതിയായ വ്യക്തിയെ തടങ്കലിൽ വയ്ക്കാൻ മജിസ്ട്രേറ്റിന് അധികാരമില്ല. ഖണ്ഡം (i) അല്ലെങ്കിൽ ഖണ്ഡം (ii) ൽ നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ള കാലയളവിനുള്ളിൽ അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കിയിലെങ്കിൽ, മേൽപ്പറഞ്ഞ കാലയളവ് അവസാനിക്കുമ്പോൾ, പ്രതി വ്യക്തി ജാമ്യത്തിൽ പുറത്തിറങ്ങാൻ തയ്യാറാണെങ്കിൽ ജാമ്യത്തിൽ വിടണം.

23. മേൽപ്പറഞ്ഞവയിൽ നിന്ന് കാണാൻ കഴിയുന്നതുപോലെ, പ്രതിയുടെ 24 മണിക്കൂറിനു മുകളിലുള്ള കൂടുതൽ തടങ്കൽ മജിസ്ട്രേറ്റിന്റെ അംഗീകാരത്തിന് വിധേയമാണ്, കൂടാതെ പോലീസ് കസ്റ്റഡിയിലോ മജിസ്ട്രേറ്റ് കസ്റ്റഡിയിലോ പ്രതികളെ തടങ്കലിൽ വയ്ക്കാൻ മജിസ്ട്രേറ്റിന്റെ അധികാരം സിആർപിസി വകുപ്പ് 167 ൽ വ്യക്തമാക്കിയ കാലയളവിൽ പരിമിതപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. 15 ദിവസത്തിൽ കൂടുതൽ കസ്റ്റഡി തുടരേണ്ടതുണ്ടെന്ന് മജിസ്ട്രേറ്റിന് ബോധ്യപ്പെട്ടാൽ, അത്തരം തടങ്കലിന് അദ്ദേഹത്തിന് അംഗീകാരം നൽകാം, എന്നാൽ ഏത് സാഹചര്യത്തിലും അംഗീകൃത തടങ്കൽ 90 ദിവസമോ 60 ദിവസമോ കവിയാൻ പാടില്ല. സിആർപിസി വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥയിൽ വ്യക്തമാക്കിയ നിശ്ചിത കാലയളവ് അവസാനിക്കുമ്പോൾ, പ്രോസിക്യൂഷൻ കുറ്റപത്രം/അന്തിമ റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കുന്നതിൽ പരാജയപ്പെട്ടാൽ, പ്രതിക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിൽ മോചിതനാകാൻ അനിഷേധ്യമായ അവകാശമുണ്ട്.

24. *1898 ലെ ക്രിമിനൽ നടപടിക്രമ നിയമസംഹിത* യഥാർത്ഥത്തിൽ നടപ്പിലാക്കിയ വകുപ്പ് 167 24 മണിക്കൂറിനുള്ളിൽ അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കാൻ വിഭാവനം ചെയ്യുന്നു. എന്നാൽ, പരിമിതമായ സമയത്തിനുള്ളിൽ, പ്രത്യേകിച്ച് സങ്കീർണ്ണമായ കുറ്റകൃത്യങ്ങൾക്ക് അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കുന്നതിലെ ബുദ്ധിമുട്ട് കണക്കിലെടുത്ത്, അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കുന്നതിനുള്ള സമയപരിധി വർദ്ധിപ്പിക്കാൻ ലോ കമ്മീഷൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ ശിപാർശ ചെയ്തു. 41-ാമത് നിയമ കമ്മീഷൻ റിപ്പോർട്ടിലെ (1969 സെപ്റ്റംബർ) ശിപാർശയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ 1978 ലെ

45-ാം നിയമത്തിലൂടെ സിആർപിസി ഭേദഗതി ചെയ്തു. (i), (ii) എന്നീ ഖണ്ഡങ്ങൾ അടങ്ങിയ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) സിആർപിസിയുടെ വകുപ്പ് 167-ൽ ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. അത്തരം ഉൾപ്പെടുത്തലുകളോടെ, അന്വേഷണം ഉടനടി ശരിയായി പൂർത്തിയാകുമെന്ന് പ്രതീക്ഷിക്കപ്പെടുമ്പോൾ, ഒരു മജിസ്ട്രേറ്റിന്റെ അംഗീകാരത്തോടെ മാത്രമേ (i), (ii) ഖണ്ഡങ്ങളിൽ വ്യക്തമാക്കിയ കാലയളവിലേക്ക് കൂടുതൽ തടങ്കൽ അനുവദിക്കൂ എന്നും വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. തടങ്കലിന് അനുമതി നൽകുന്ന മജിസ്ട്രേറ്റ് വകുപ്പ് 167 ലെ ഉപവകുപ്പ് (3) പ്രകാരം ഒരു പ്രതിയുടെ തടങ്കൽ നീട്ടുന്നതിനുള്ള കാരണങ്ങൾ രേഖപ്പെടുത്തണം. നിർദ്ദിഷ്ട കാലയളവിനുള്ളിൽ അന്വേഷണം വേഗത്തിൽ പൂർത്തിയാക്കാനും അലസത തടയാനും പോലീസ് ഉദ്യോഗസ്ഥരെ പ്രേരിപ്പിക്കുക എന്നതാണ് വകുപ്പ് 167 (2) ലെ ആദ്യ പരിമിതി വ്യവസ്ഥയുടെ ഉദ്ദേശ്യം. വീഴ്ച വരുത്തിയാൽ മജിസ്ട്രേറ്റ് പ്രതിയെ ജാമ്യത്തിൽ വിട്ടയക്കും. ഇത് ഒരു വിചാരണ തടവുകാരനെ തടങ്കലിൽ വെക്കാവുന്ന പരമാവധി കാലാവധി വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്ന വകുപ്പ് 436-എയിൽ ഏർപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്ന നിയന്ത്രണത്തിന് വിധേയമാണ്. XXXVI അധ്യായം ചില കുറ്റകൃത്യങ്ങളിൽ കോഗ്നൈസൻസ് എടുക്കുന്നതിന് കാലഹരനം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നു. ഉപവകുപ്പ് (2) ൽ വ്യക്തമാക്കിയ ഒരു കുറ്റകൃത്യം കാലഹരണ കാലയളവ് അവസാനിച്ചതിന് ശേഷം കോഗ്നൈസൻസ് എടുക്കുന്നതിന് 468-ാം വകുപ്പ് ഒരു നിരോധനം ഏർപ്പെടുത്തുന്നു. വകുപ്പ് 469 കാലഹരണ കാലയളവ് ആരംഭിക്കുന്നതിന് വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നു, കാലഹരണത്തിന്റെ കാലയളവ് ആരംഭിക്കുന്ന തീയതി നിശ്ചയിക്കുമ്പോൾ, കാലഹരണത്തിന്റെ കാലയളവ് കണക്കാക്കുമ്പോൾ, അത്തരം കാലയളവ് കണക്കാക്കേണ്ട ദിവസം ഒഴിവാക്കുമെന്ന് ഉപവകുപ്പ് (2) പ്രസ്താവിക്കുന്നു. വകുപ്പ് 468, വകുപ്പ് 436 എ എന്നിവയിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന ഈ വ്യവസ്ഥ ഒഴികെ, അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കുന്നതിന് ഒരു കാലഹരണവും നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടില്ല, കൂടാതെ 60 അല്ലെങ്കിൽ 90 ദിവസം കാലഹരണപ്പെടുമ്പോൾ പ്രതിക്ക് ലഭിക്കുന്ന സ്വാഭാവിക ജാമ്യാവകാശം ഒഴികെ അന്വേഷണം തുടരാം. അതിനാൽ, 60/90 ദിവസത്തെ നിയമപരമായ കാലയളവിന് നൽകുന്ന നിയമനിർമ്മാണ ഉദ്ദേശ്യം- ഇരട്ട ഉദ്ദേശ്യത്തിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്നു, ഒന്നാമതായി, പ്രതിയുടെ, അദ്ദേഹത്തെ ഒരു കുറ്റവാളിയായി പരിവർത്തനം ചെയ്യുന്ന വേഗത്തിലുള്ള വിചാരണ,

അല്ലെങ്കിൽ വിചാരണയുടെ പരിസമാപ്തിയിൽ അദ്ദേഹത്തെ മോചിപ്പിക്കും, രണ്ടാമതായി, ഇരയ്ക്കും പൊതുവെ സമൂഹത്തിനും വേഗത്തിൽ നീതി ഉറപ്പാക്കുക.

25. നിയമസംഹിതയിലെ വകുപ്പ് 167 (2) ൽ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) ഉൾപ്പെടുത്തിയത് *ചാഗണ്ടി (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിൽ പരിശോധിക്കുകയും വിശകലനം ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. കേസിൽ രണ്ട് ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ച് അഭിപ്രായം എഴുതുന്നതിൽ, ജസ്റ്റിസ് എസ്. നടരാജൻ *രാജു എന്ന രാജ് കിഷോർ സിംഗ്* v *ബീഹാർ സംസ്ഥാനം*[15]*ലെ ന്യായവും യുക്തിയും പരിശോധിക്കാൻ അവസരം ലഭിച്ചു,* കൂടാതെ *രാജ്കുമാർ* v *പഞ്ചാബ് സംസ്ഥാനം*[16]*, ബത്ത റാം* v *എച്ച്. പി.സംസ്ഥാനം*[17]*, ജഗദീഷ്* v *എം. പി.സംസ്ഥാനം*[18]*, എൻ. സുരേയ റെഡ്ഡി* v *ഒറീസ സംസ്ഥാനം (മേൽപ്പരാമർശം)* എന്നിവയിലെ ഹൈക്കോടതി തീരുമാനങ്ങളും പരിശോധിക്കാൻ അവസരം ലഭിച്ചു. അതിനു ശേഷം അഭിജ്ഞനായ ജഡ്ജി ഇനിപ്പറയുന്നവ നിരീക്ഷിച്ചു: -

"31. ഇരുഭാഗത്തും ഉദ്ധരിച്ച ചില തീരുമാനങ്ങൾ 1978 ലെ 45-ാം നിയമം പ്രകാരം പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) ഭേദഗതി ചെയ്യുന്നതിന് മുമ്പും ചിലത് ഭേദഗതിക്കുശേഷവും പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്. മുൻ തീരുമാനങ്ങളെ വേർതിരിച്ചറിയാൻ ശ്രമിച്ച രാം റെഡ്ഡി, പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) ഭേദഗതി അതിനെ ഒരു സ്വതന്ത്ര ഖണ്ഡികയാക്കിയതിനാൽ അവയുടെ പ്രസക്തി അവസാനിച്ചുവെന്ന് വാദിച്ചു. പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) വകുപ്പ് 167(2)നെ പരാമർശിച്ചോ അല്ലെങ്കിൽ അല്ലാതെയോ ഏത് വിധത്തിൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചാലും നിയമനിർമ്മാണസഭ നിർദ്ദേശിക്കുന്ന 90 ദിവസവും 60 ദിവസവും എന്ന കാലയളവ് റിമാണ്ട് തീയതി മുതൽ മാത്രമേ കണക്കാക്കാൻ കഴിയൂ എന്ന് ഈ കോടതി വിധിച്ചതിനാൽ, 1978 ലെ 45-ാം ഭേദഗതി നിയമത്തിന് മുമ്പ് നൽകിയ തീരുമാനങ്ങളും അതിനുശേഷമുള്ള തീരുമാനങ്ങളും തമ്മിൽ വേർതിരിച്ചറിയാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നതിനു അധികം പ്രാധാന്യമില്ല.

15 (1980) 1 SCC 108

16 AIR 1979 P&H 80

17 1980 Crl. LJ 748 (HP)

18 1984 Crl. LJ 79 (MP)

32. മൊത്തം തടങ്കൽക്കാലത്തെ പരാമർശിക്കുന്ന പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) യുടെ നിബന്ധനകൾ പരിമിതി വ്യവസ്ഥയുടെ തന്നെ ലളിതമായ ഭാഷയിൽ തന്നെ വ്യാഖ്യാനിക്കാൻ കഴിയുന്നതിനാൽ, വ്യവസ്ഥയുടെ നിബന്ധനകൾ മനസിലാക്കാൻ സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾ പ്രയോഗിക്കുകയോ കാലഹരണ നിയമത്തിൽ നിന്ന് മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശം തേടുകയോ ചെയ്യേണ്ടതുണ്ടെന്ന് ഈ കോടതി കരുതുന്നില്ല."

26. എന്നിരുന്നാലും, മേൽപറഞ്ഞ ചില വിധികൾ 1978 ലെ ഭേദഗതി നിയമം 45 പ്രകാരം പരിമിതിവ്യവസ്ഥ (എ) ചേർക്കുന്നതിനു മുൻപുള്ളതാണെന്ന് മനസ്സിലാക്കിക്കൊണ്ട്, അത്തരം കേസുകൾക്ക് യാതൊരു പ്രാധാന്യവുമില്ലെന്ന് *ചാഗണ്ടി കേസിൽ (മേൽപ്പരാമർശം)* അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. വകുപ്പ് 167(2)ന്റെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ)ൽ നിർദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്ന 90/60 ദിവസങ്ങൾ റിമാണ്ട് തീയതി മുതൽ മാത്രമേ കണക്കാക്കാൻ കഴിയൂ എന്നും അന്വേഷണത്തിനായാണ് 90/60 ദിവസത്തെ റിമാണ്ട് കാലയളവ് നൽകാൻ നിയമനിർമ്മാണസഭ ഉദ്ദേശിച്ചിരുന്നതെന്നും ഭേദഗതിയിലൂടെ വ്യക്തമാക്കുന്നു എന്ന് വിധിച്ചു എന്ന് കോടതി പ്രസ്താവിച്ചു. മൊത്തം തടങ്കൽക്കാലത്തെ പരാമർശിക്കുന്ന പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) പരിമിതിവ്യവസ്ഥയുടെ തന്നെ ലളിതമായ ഭാഷയിൽ തന്നെ വ്യാഖ്യാനിക്കാമെന്നും അത് ഒരു സമ്പൂർണ്ണ നിയമസംഹിത ആയതിനാൽ സാമാന്യഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമം അല്ലെങ്കിൽ കാലഹരണം നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾ പ്രയോഗിക്കുന്നത് പൂർണ്ണമായും അനാവശ്യമാണെന്നും വ്യക്തമായി അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

27. *ചാഗണ്ടി (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിലെ മേൽപ്പറഞ്ഞ ആധികാരികമായ പ്രഖ്യാപനം പിന്നീട് ഗൌതം *നവ്ലഖ (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിൽ പരിഗണിച്ചു, അതിൽ നിർദ്ദിഷ്ട 60/90 ദിവസത്തെ കസ്റ്റഡി കാലാവധി കണക്കാക്കുന്നതിന്, റിമാണ്ട് തീയതി ഉൾപ്പെടുത്തിയിരുന്നു.

28. മേൽ പശ്ചാത്തലത്തിൽ, വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) ൽ വ്യക്തമാക്കിയ കാലയളവ് റിമാണ്ട് തീയതി ഒഴിവാക്കണമെന്ന് വാദിക്കാൻ അഭിജ്ഞനായ എ.എസ്.ജി ആശ്രയിച്ച എം.പി.സംസ്ഥാനം v റുസ്തം(മേൽപ്പരാമർശം), രവി പ്രകാശ് സിങ് v ബിഹാർ സംസ്ഥാനം (മേൽപ്പരാമർശം) എന്ന കേസുകളിലെ തീരുമാനത്തെ ഒന്നു പരിശോധിക്കാം. റുസ്തമിന്റെ കേസ് വായിച്ചപ്പോൾ, ഈ കാലയളവ് കണക്കാക്കുമ്പോൾ കോടതി സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമത്തിലെ 9, 10 വകുപ്പുകൾ പരിഗണിച്ചതായി മനസ്സിലാകുന്നു. എന്നാൽ അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതിൽ, വകുപ്പ് 167 (2) പ്രകാരമുള്ള കാലയളവ് കണക്കാക്കുന്നതിന് സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾക്ക് ഒരു പ്രയോഗവും ഉണ്ടാകില്ലെന്ന് വ്യക്തമായി നിരീക്ഷിച്ച ചാഗണ്ടി കേസിലെ യുക്തിയെ വിലമതിക്കുന്നതിൽ റുസ്തം കേസിൽ കോടതി പരാജയപ്പെട്ടു. എ.എസ്.ജി ഉദ്ധരിച്ച രവി പ്രകാശ് സിങ് (മേൽപ്പരാമർശം) കേസിനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, കോടതി കേവലം റുസ്തം (മേൽപ്പരാമർശം) കേസിനെ പിന്തുടരുകയാണെന്നും നിലവിലെ പരിഗണനയെ ബാധിക്കുന്ന അങ്ങനെ ഒരു നിയമം ഒന്നും അത് സ്ഥാപിക്കുന്നില്ലെന്നും കാണാം.

29. വകുപ്പ് 167 (2) ന് പിന്നിലെ നിയമനിർമ്മാണ ഉദ്ദേശ്യവും പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) തന്നെ *ചാഗണ്ടിയുടെ(മേൽപ്പരാമർശം) കേസിലും* വ്യക്തമാക്കിയതുപോലെ ഒരു സമ്പൂർണ്ണ നിയമസംഹിതയും ആയതിനാൽ, , *റുസ്തമിന്റെ (മേൽപ്പരാമർശം) കേസിൽ* പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന കണക്കുകൂട്ടൽ രീതി ശരിയായ മാർഗ്ഗമായിരിക്കില്ല. കൂടാതെ, മജിസ്ട്രേറ്റ് റിമാണ്ട് ഉത്തരവിട്ട തീയതി മുതൽ വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) പ്രകാരം നിർദ്ദിഷ്ട 60/90 ദിവസത്തെ കാലയളവ് കണക്കാക്കുന്നതിൽ *ചാഗണ്ടി(മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിലെ നിർബന്ധിത മാതൃകയെ റുസ്തമിന്റെ കേസ് അവഗണിച്ചതിനാൽ, ഇത് നിയമത്തിന്റെയും വസ്തുതകളുടെയും സമുചിതമായ പരിഗണനയിലൂടെയല്ലാതെയുള്ള വിധിയാണ്.

30. നിയമത്തിന്റെയും വസ്തുതകളുടെയും സമുചിതമായ പരിഗണനയിലൂടെയല്ലാതെയുള്ള വിധിയുടെ ചട്ടം ജൂഡീഷ്യൽ മുൻകാലവിധിപ്രമാണസിദ്ധാന്തത്തിന് ഒരു അപവാദമാണെന്ന് ബാധകമായ മുൻകാലവിധിപ്രമാണത്തിന്റെ നിയമം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നു. വളരെ

അക്ഷരാർത്ഥത്തിൽ, പ്രസക്തമായ ഒരു മുൻകാലവിധിപ്രമാണത്തെക്കുറിച്ചോ മറ്റേതെങ്കിലും ബാധകമായ വിധിശാസനയെക്കുറിച്ചോ അജ്ഞതയോടെ ഒരു വിധിന്യായം പുറപ്പെടുവിക്കുമ്പോൾ, അത് തെറ്റായ നിയമം മുന്നോട്ട് വെക്കുന്നതായി പറയപ്പെടുന്നു. വ്യത്യസ്ത അഭിപ്രായങ്ങളിൽ നിന്ന് ഉണ്ടാകുന്ന സംഘർഷം ആദ്യകാല അഭിപ്രായത്തിന്റെ യുക്തിപരമായ തീരുമാനത്തെ ആശ്രയിച്ച് പരിഹരിക്കേണ്ടത് പ്രസക്തമാണ്. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ, ജസ്റ്റിസ് എം.എൻ വെങ്കടാചലയ്യ *എ.ആർ.ആന്തുലേ* v *ആർ. എസ്. നായക് [(1988) 2 എസ്. സി. സി 602]* എന്ന കേസിൽ ഇപ്രകാരം അഭിപ്രായപ്പെട്ടു:

"... വിഷയം എന്തെന്നാൽ, നിയമത്തിന്റെയും വസ്തുതകളുടെയും സമുചിതമായ പരിഗണനയിലൂടെയല്ലാതെയുള്ള വിധി എത്തിച്ചേരുന്ന സാഹചര്യം അതിന്റെ മുൻകാലവിധിപ്രമാണ മൂല്യം ഇല്ലാതാക്കാൻ മാത്രമാണ് സഹായിക്കുന്നത്.

അത്തരമൊരു തീരുമാനം ഒരു ജൂഡീഷ്യൽ മുൻകാലവിധിപ്രമാണമായി ബാധകമല്ല. ഒരു സംയോജിത ബെഞ്ചിന് അതിനോട് വിയോജിക്കാനും അത് പിന്തുടരാൻ വിസമ്മതിക്കാനും കഴിയും. ഒരു വലിയ ബെഞ്ചിന് അത്തരമൊരു തീരുമാനം അസാധുവാക്കാൻ കഴിയും... " [19]

അതുപോലെ, *ഷാ ഫൈസൽ* v *യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ*[20]-ൽ ഭരണഘടനാ ബെഞ്ച് ഈ കോടതിയുടെ *സന്ദീപ് കുമാർ ബഫ്ന* v *മഹാരാഷ്ട്ര സംസ്ഥാനം*[21]-ലെ ഈ കോടതിയുടെ തീരുമാനം കണക്കിലെടുത്ത് പ്രസക്തമായി നിരീക്ഷിച്ചു:

"... ഒരു തീരുമാനമോ അല്ലെങ്കിൽ വിധിന്യായമോ ഒരു തുല്യമോ വലിയതോ ആയ ബെഞ്ചിന്റെ മുമ്പ് പ്രഖ്യാപിച്ച വിധിന്യായവുമായി അതിന്റെ യുക്തി പൊരുത്തപ്പെടുത്താൻ

19 എ.ആർ.ആന്തുലേ v ആർ.എസ്. നായക് (1988) 2 SCC 602, ഖണ്ഡിക 183 (ജസ്റ്റിസ് എം.എൻ. വെങ്കടാചലയ്യ)

20 ഷാ ഫൈസൽ v യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ , (2020) 4 SCC 1 (ഖണ്ഡിക 33)

21 2014 (16) SCC 623

കഴിയുന്നില്ലെങ്കിൽ അല്ലെങ്കിൽ ഹൈക്കോടതിയുടെ തീരുമാനം ഈ കോടതിയുടെ കാഴ്ചപ്പാടുകളുമായി പൊരുത്തപ്പെടുന്നില്ലെങ്കിൽ നിയമത്തിന്റെയും വസ്തുതകളുടെയും സമുചിതമായ പരിഗണനയിലൂടെയല്ലാതെയുള്ള വിധിയാകാം...”

31. കോടതി റിമാണ്ട് തീയതി ഒഴിവാക്കുകയും *ചാഗണ്ടിയുടെ (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിൽ വിപരീത അഭിപ്രായം അവഗണിക്കുകയും ചെയ്ത കൊണ്ട് 1897 ലെ *സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമത്തിലെ 9,10 വകുപ്പുകൾ* പ്രയോഗിച്ചതിന് ശേഷം എത്തിച്ചേർന്ന 60/90 ദിവസത്തെ കണക്കുകൂട്ടൽ കാലയളവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് *റുസ്തമിന്റെ (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിലെ പ്രവർത്തനപരമായ ഭാഗം ഒരു നിയമത്തിന്റെയും വസ്തുതകളുടെയും സമുചിതമായ പരിഗണനയിലൂടെയല്ലാതെയുള്ള വിധിയായതിനാൽ ബാധകമായ ഒരു മുൻകാല ജൂഡീഷ്യൽ വിധിപ്രമാണമാവില്ല എന്ന് മേൽപ്പറഞ്ഞവയിൽ നിന്നും യുക്തിപൂർവ്വം മനസ്സിലാകുന്നു.

32. *ചാഗണ്ടി (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിൽ സ്ഥാപിച്ചതു പോലെ, 60/90 ദിവസത്തെ കാലയളവ് റിമാണ്ട് തീയതി ഉൾപ്പെടുത്തി കണക്കാക്കുന്ന തത്വം *സ്റ്റേറ്റ്* v *മുഹമ്മദ് അഷ്റഫ് ഭട്ട് (മേൽപ്പരാമർശം), പ്രഗ്യ സിങ് ഠാക്കൂർ (മേൽപ്പരാമർശം), ഗൌതം നവ്ലഖ (മേൽപ്പരാമർശം)* എന്നീ കേസുകളിൽ പിന്തുടർന്നിട്ടുണ്ട്.

33. *എം. രവിന്ദ്രൻ (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിലെ 3-ജഡ്ജി ബെഞ്ച് റിമാണ്ട് തീയതി ഒഴിവാക്കിയ *രവി പ്രകാശ് (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിനോട് താരതമ്യപ്പെടുത്തി *റുസ്തം (മേൽപ്പരാമർശം) കേസ്* പിന്തുടർന്നു. എന്നിരുന്നാലും, *റുസ്തം (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന കണക്കുകൂട്ടൽ നിയമത്തിന്റെയും വസ്തുതകളുടെയും സമുചിതമായ പരിഗണനയിലൂടെയല്ലാതെയുള്ള വിധിയായതിനാൽ, ഈ കോടതിയുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ ശരിയായ നിയമമായി കണക്കാക്കാൻ കഴിയില്ല. അതിനാൽ, *രവീന്ദ്രൻ (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിൽ കോടതി *റുസ്തം കേസിലെയല്ല, ചാഗണ്ടി* കേസിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന കണക്കുകൂട്ടൽ തത്വം പിന്തുടരേണ്ടതായിരുന്നു.

34. 1897 ലെ സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 9 കോടതി കണക്കിലെടുത്ത് കൊണ്ട് ബന്ധപ്പെട്ട നിയമം കാലഹരണ കാലാവധി നിശ്ചയിക്കുകയും ദിവസങ്ങളുടെ ഒരു ശ്രേണിയിലോ മറ്റേതെങ്കിലും സമയത്തെ ആദ്യ ദിവസം ഒഴിവാക്കുകയും ചെയ്യുന്നതിൽ വകുപ്പ് 9 ന് കുറച്ച് പ്രസക്തിയുണ്ടാവാം എന്ന് നിരീക്ഷിച്ച *റുസ്തം (മേൽപ്പരാമർശം), രവിപ്രകാശ് (മേൽപ്പരാമർശം)* എന്നിവയിലെ യുക്തിയെക്കുറിച്ച് അപവദിത വിധിന്യായത്തിലെ സിംഗിൾ ജഡ്ജിക്ക് ബോധ്യമുണ്ടായിരുന്നു, എന്നത് ശരിയാകാം. തുടക്കവും ഒടുക്കവും ഉള്ള ഒരു കാലയളവ് ഒരു നിയമം അല്ലെങ്കിൽ ചട്ടം വഴി വേർതിരിക്കുമ്പോൾ "തത്വം" ആകർഷിക്കപ്പെടുമെന്ന് കോടതി നിരീക്ഷിച്ചു; *'മുതൽ'* എന്ന വാക്ക് തുടക്കത്തെ അതായത് ഒഴിവാക്കേണ്ട ആരംഭ ദിവസത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു, അവസാന ദിവസം *'വരെ'* എന്ന വാക്ക് ഉപയോഗിച്ച് ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. കാലയളവ് ഒരു പ്രാരംഭബിന്ദുവാലും അന്തിമബിന്ദുവാലും അടയാളപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളപ്പോൾ വകുപ്പ് 9 ന്റെ പ്രയോഗക്ഷമതയ്ക്ക് ആവശ്യമായ *'മുതൽ'* എന്നത് *'മുതൽ'* എന്നതും *'വരെ'* എന്നതുമായ കാലയളവിലേക്ക് നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നു. 1897 ലെ സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 9 ന്റെ പ്രയോഗക്ഷമതയ്ക്കുള്ള അടിസ്ഥാന രീതിയാണ് ഈ തത്വം. ശ്രദ്ധേയമായി, വകുപ്പ് 167 അപേക്ഷയിൽ, അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കുന്നതിന് ആരംഭമോ അവസാനമോ ഇല്ല. സിആർപിസി പദ്ധതിയിൽ, വകുപ്പ് 167 ലെ ഉപവകുപ്പ് (1) ൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന വ്യവസ്ഥകൾ ഉപവകുപ്പ് (2) ന്റെ തുടർച്ചയായി പ്രവർത്തിക്കുന്നു. മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുന്നിൽ പ്രതിയെ ഹാജരാക്കുന്നത് പോലീസ് അറസ്റ്റ് ചെയ്തതിന്റെ തുടർച്ചയാണ്, അതേസമയം, പ്രതിക്കും അറസ്റ്റ് ചെയ്ത് 24 മണിക്കൂറിനുള്ളിൽ മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുന്നിൽ ഹാജരാക്കപ്പെടാൻ അവകാശമുണ്ട്. മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുന്നിൽ റിമാണ്ടിൽ കൊണ്ടുവരുന്ന ദിവസം, പ്രതിയെ പോലീസ് തടങ്കലിൽ വയ്ക്കുന്നതിനോ കോടതി കസ്റ്റഡിയിൽ വെക്കുന്നതിനോ വകുപ്പ് 167 ലെ ഉപവകുപ്പ് (2) മജിസ്ട്രേറ്റിനു അധികാരം നൽകുന്നു. രണ്ട് പ്രക്രിയകൾക്കിടയിൽ ഒരു തൽക്കാലവിരാമം /ഇടവേള ഉണ്ടാകില്ല. അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കുന്നതിനും കുറ്റപത്രം സമർപ്പിക്കുന്നതിനും പരിധിയില്ലാത്തതിനാൽ 167-ാം വകുപ്പിൽ ഒരു അതിർത്തി നിർണ്ണയവും സങ്കൽപ്പിക്കുകയോ *'മുതൽ'* എന്നതും *'വരെ'* എന്നതുമായി പരിമിതപ്പെടുത്തുന്ന കാലയളവിൽ ഉൾപ്പെടുത്താനോ കഴിയില്ല. മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുമ്പാകെ ഹാജരാക്കുന്നത് പോലീസിന്റെ അറസ്റ്റ് തുടർന്നു പിന്നീട് വരുന്ന ഒരു പ്രക്രിയയാണ്,

മജിസ്ട്രേറ്റ് 15 ദിവസത്തിൽ കൂടാത്ത തടങ്കലിന് അംഗീകാരം നൽകും, എന്നാൽ മതിയായ കാരണങ്ങൾ ഉണ്ടെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് ബോധ്യപ്പെട്ടാൽ, ഒരു പ്രതിയുടെ തടങ്കലിന് പോലീസ് കസ്റ്റഡിയിലല്ലാതെ 15 ദിവസത്തിനപ്പുറം അനുമതി നൽകാം. പോലീസോ അന്വേഷണ അധികാരികളോ അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കേണ്ട ഒരു നിശ്ചിത ലക്ഷ്യമില്ലെന്നത് ശ്രദ്ധേയമാണ്. എന്നിരുന്നാലും, അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കാതെ ഇരിക്കുകയും 60 അല്ലെങ്കിൽ 90 ദിവസത്തിനുള്ളിൽ കുറ്റപത്രം സമർപ്പിക്കുകയും ചെയ്തില്ലെങ്കിൽ, പ്രതിക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം ലഭിക്കും. റിമാണ്ടിനു മുമ്പുള്ള പോലീസിന്റെ മുൻകൂർ കസ്റ്റഡി കാലാവധി തടങ്കലല്ല. മജിസ്ട്രേറ്റിൽ നിന്ന് പുറപ്പെടുവിച്ച അനുമതി പ്രകാരം മാത്രമാണ് ഇത്. മജിസ്ട്രേറ്റിന്റെ തടങ്കൽ കാലയളവ് റിമാണ്ട് ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ച ദിവസം മുതലാണ് തുടങ്ങുക. സി.ആർ.പി.സി വകുപ്പ് 167 ലെ ഉപവകുപ്പ് (2) ഒരു പ്രതിയെ റിമാണ്ട് ചെയ്യാനുള്ള മജിസ്ട്രേറ്റിന്റെ അധികാരവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു, കൂടാതെ പ്രതി കോടതിയിൽ ഹാജരായി പ്രതിക്കെതിർ നടപടി എടുക്കുന്ന തീയതി ഒഴിവാക്കാൻ ഒരു കാരണവുമില്ല. അന്വേഷണം അലസമായി നടക്കുന്നതിനാൽ മാത്രം ഒരു പ്രതിയുടെ ദീർഘകാല തടവ് ഒഴിവാക്കാൻ, ജാമ്യ ബോണ്ട് നൽകാൻ തയ്യാറാണെങ്കിൽ അന്വേഷണം തുടരുമ്പോൾ തന്നെ സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിൽ വിട്ടയക്കപ്പെടാനുള്ള അവകാശം പ്രതിക്ക് നൽകാനും നിയമനിർമ്മാണസഭയ്ക്ക് പ്രേരണയുണ്ടായി. അതുകൊണ്ടാണ് വകുപ്പ് 167 ലെ ഉപവകുപ്പ് (2) ന് സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമം ബാധകമാക്കാൻ കഴിയാത്തത്. കൂടാതെ, റിമാണ്ട് ഉത്തരവിന്റെ തീയതി ഒഴിവാക്കുന്നത് വകുപ്പ് 56 പ്രകാരം അറസ്റ്റ് ചെയ്ത തീയതിയിൽ ആരംഭിച്ച് വകുപ്പ് 167 പ്രകാരം 60/90 ദിവസം വരെ തുടരുന്ന പ്രതിയുടെ കസ്റ്റഡിയുടെ തുടർച്ചയ്ക്ക് കാരണമാകും. കൂടാതെ, നിർദ്ദിഷ്ട റിമാണ്ട് കാലയളവിന്റെ ആദ്യ ദിവസമായി റിമാണ്ട് ഉത്തരവ് തീയതി ഉൾപ്പെടുത്തുമ്പോൾ-പ്രതിയെ റിമാണ്ട് ചെയ്യുന്നതിന് 60 ദിവസത്തെ നിശ്ചിത കാലയളവ് ഉണ്ടാകില്ല എന്നത് ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്. മജിസ്ട്രേറ്റ് റിമാണ്ട് അംഗീകരിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ, ആ ദിവസത്തെ സമയം പരിഗണിക്കാതെ, അദ്ദേഹം അങ്ങനെ ചെയ്യുമ്പോൾ, ഓരോ കേസിലും പ്രോസിക്യൂഷന് വ്യത്യസ്തമായ കസ്റ്റഡി കാലയളവ് ഉണ്ടായിരിക്കും, അത് 59 ദിവസവും 23 മണിക്കൂറും മുതൽ 59 ദിവസവും 1 മണിക്കൂറോ അതിൽ കൂടുതലോ വരെ വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) (ii)

പ്രകാരം വരുന്ന കുറ്റങ്ങൾക്ക്. ഒരു പ്രതിയുടെ കൃത്യമായ റിമാണ്ട് കാലയളവ് മജിസ്ട്രേറ്റ് കോടതിയിൽ ആ പ്രതി സന്നിഹിതനായി ആദ്യ നടപടിയെടുക്കുന്നതിനും റിമാണ്ട് ഉത്തരവിൽ ഒപ്പുവയ്ക്കുന്നതിനും വിധേയമാണ്. സി.ആർ.പി.സി വകുപ്പ് 167 ന് സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമം ബാധകമല്ലെന്ന *ചാഗണ്ടിയുടെ (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിലെ കണ്ടെത്തൽ ഇത് വിശദീകരിക്കുന്നു, കാരണം നിർദ്ദിഷ്ട കസ്റ്റഡി ആരംഭിക്കാൻ കഴിയുന്ന ഒരു നിശ്ചിതമായ *'മുതൽ'* കാലയളവ് ഇല്ല എന്നതാണ്. മാത്രമല്ല, റിമാണ്ട് തീയതി ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടെന്നും നിശ്ചിത കാലയളവിൽ നിന്ന് ഒഴിവാക്കിയിട്ടില്ലെന്നും ഉള്ള വസ്തുത, വ്യക്തിയുടെ വ്യക്തിപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യം നിയമത്തിന്റെ പ്രത്യേകതയിലുള്ള ഏതെങ്കിലും പോരായ്മയെ പ്രതിക്ക് അനുകൂലമായി വ്യാഖ്യാനിക്കേണ്ടതുണ്ടെന്ന നിർണായക പരിഗണനയെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ളതാണ്.

35. അന്വേഷണം നടത്തേണ്ട *'മുതൽ'*, എന്നതും *'വരെ'* എന്ന വ്യവസ്ഥകൾ പരിഗണിക്കാതെ, ഒരു പ്രത്യേക സമയപരിധി നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ളതിനാൽ, സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 9 സിആർപിസി വകുപ്പ് 167 ന് ബാധകമാകുമെന്ന് വാദിക്കാൻ എ.എസ്.ജി *ഇക്കോണ്*[22], *സാകേത്*[23] എന്നിവയെ ആശ്രയിക്കുന്നു. അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കാൻ ഒരു നിശ്ചിത സമയപരിധി ഇല്ലാത്തതിനാൽ ഇത് തെറ്റാണെന്ന് ഈ കോടതി കണ്ടെത്തുന്നു. മുകളിൽ വിശദീകരിച്ചതുപോലെ, വകുപ്പ് 167 പ്രകാരം നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള 60/90 ദിവസത്തെ കാലയളവിൽ ഈ കോടതി റിമാണ്ട് തീയതി ഉൾപ്പെടുത്തുമ്പോൾ, അത് 60/90 ദിവസത്തെ സമയത്തിന് തുല്യമല്ലാത്ത വ്യത്യസ്ത റിമാണ്ട് കാലയളവിന് കാരണമാകും. അതുവഴി സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമം ബാധകമല്ലാതാക്കുന്നു.

36. അറസ്റ്റ് ചെയ്ത് 24 മണിക്കൂറിനുള്ളിൽ പ്രതികളെ മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുന്നിൽ ഹാജരാക്കണമെന്നും വകുപ്പ് 167 (2) പ്രകാരം ജുഡീഷ്യൽ മജിസ്ട്രേറ്റ് നിർവാഹക നടപടി സൂക്ഷ്മപരിശോധന നടത്തണമെന്നും പ്രതിയുടെ അവകാശങ്ങൾ പോലീസ് നടപടിയിലൂടെ

22 ഇകോൺ ആൻടി ക്ലിപ്തം v റോം ഇൻഡസ്ട്രീസ് [(2014) 11 SCC 769]

23 സാകേത് ഇന്ത്യ ക്ലിപ്തം v ഇന്ത്യ സെക്യൂരിറ്റീസ് ക്ലിപ്തം (1999) 3 SCC 1

കീഴ്പ്പെടുത്തുന്നുണ്ടോ എന്ന് നിർണ്ണയിക്കണമെന്നും സിആർപിസി വകുപ്പ് 57 അനുശാസിക്കുന്നു. നിർവാഹകമണ്ഡലത്തിന്റെയും ജുഡീഷ്യൽ അധികാരത്തിന്റെയും പ്രയോഗത്തിന്റെ വേർതിരിവ് ആത്യന്തികമായി ഒരു വ്യക്തിയുടെ വ്യക്തിപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ സംരക്ഷിക്കുന്നു, അത് അനുച്ഛേദം 21, 22 (2) പ്രകാരം ഭരണഘടനാപരമായി സംരക്ഷിക്കപ്പെടുന്നു. ഒരു മജിസ്ട്രേറ്റ് ഉത്തരവിട്ട റിമാണ്ട് തീയതി അവഗണിക്കപ്പെട്ടാൽ, ഒരു പ്രതി കസ്റ്റഡിയിലാണെങ്കിലും, അത് 60/90 ദിവസത്തിനുള്ളിൽ കണക്കാക്കില്ല. മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുന്നിൽ ഹാജരാക്കുന്നതിന് മുമ്പുള്ള കാലയളവായി കണക്കാക്കപ്പെടുന്നതിനാൽ സിആർപിസി വകുപ്പ് 56 പ്രകാരം ഒരു പ്രതിയുടെ അറസ്റ്റിൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമാണ് റിമാണ്ട് തീയതിയിലെ കസ്റ്റഡി. ഈ യുക്തിയിൽ, പ്രതി കസ്റ്റഡിയിലാണെങ്കിൽപ്പോലും അത് വകുപ്പ് 56 പ്രകാരമോ സിആർപിസി 167 (2) പ്രകാരമോ ആകില്ല. ഇത് വ്യക്തമായ നിയമപരമായ ശൂന്യതയിലേക്ക് നയിക്കും. എന്നിരുന്നാലും, കസ്റ്റഡി ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ച ദിവസം മുതൽ തന്നെ കസ്റ്റഡി കാലാവധി പരിഗണിക്കുകയാണെങ്കിൽ ഇത് ഒഴിവാക്കാം. കൂടാതെ, ഒരു പ്രതിയെ മജിസ്ട്രേറ്റ് 01.01.2023 ന് റിമാണ്ട് ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ, പോലീസ് യഥാർത്ഥത്തിൽ അന്വേഷണം ആരംഭിക്കുന്നുണ്ടോ എന്നത് പരിഗണിക്കാതെ തന്നെ, സിആർപിസി വകുപ്പ് 167 അനുസരിച്ച്, അതേ ദിവസം മുതൽ ജുഡീഷ്യൽ സൂക്ഷ്മപരിശോധനയ്ക്ക് ശേഷം അന്വേഷിക്കാൻ പോലീസിന് അധികാരമുണ്ട്. അതിനാൽ, റിമാണ്ട് ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ച ദിവസം തന്നെ ഒരു പ്രതിയെക്കുറിച്ച് അന്വേഷിക്കാൻ പോലീസിന് അധികാരമുണ്ടെങ്കിൽ, 60/90 ദിവസം നിശ്ചയിച്ച കാലയളവ്, കാലാവധി അവസാനിക്കുമ്പോൾ, പ്രതിക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം, ആ ദിവസം മുതൽ തന്നെ യുക്തിസഹമായി കണക്കാക്കണം. 60/90 ദിവസത്തിനുള്ളിൽ സി.ആർ.പി.സി വകുപ്പ് 167 പ്രകാരമുള്ള റിമാണ്ട് തീയതി അവഗണിക്കുന്നത്, അന്വേഷണം മന്ദഗതിയിലായതിനാൽ, ഒരു പ്രതിക്ക് ദീർഘകാല കസ്റ്റഡിയിൽ നിന്ന് സംരക്ഷണം നൽകാനുള്ള നിയമനിർമ്മാണ ഉദ്ദേശ്യത്തിനെതിരെ നിൽക്കും.

37. *രാകേഷ് കുമാർ പോൾ* v *അസം സംസ്ഥാനം*[24] കേസിൽ ഈ കോടതിയുടെ മൂന്ന് ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ച് *യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ* v *നിരാല യാദവ്*[25], *ഉദയ് മോഹൻലാൽ ആചാര്യ* v *മഹാരാഷ്ട്ര സംസ്ഥാനം*[26] എന്നീ കേസുകൾ പരിശോധിക്കുന്ന അവസരത്തിൽ 60/90 ദിവസ കാലയളവ് അവസാനിക്കുമ്പോൾ, നിർദ്ദിഷ്ട കാലയളവിനുള്ളിൽ അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കുന്നതിൽ അന്വേഷണ ഏജൻസി വീഴ്ച വരുത്തിയതിനാൽ സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിൽ വിട്ടയക്കുന്നതിന് പ്രതിക്ക് അനുകൂലമായ ഒരു അവകാശം ലഭിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് നിരീക്ഷിച്ചു. *സഞ്ജയ് ദത്ത്* v *ബോംബേ , സിബി.ഐ വഴി*[27] എന്ന കേസിൽ കുറ്റപത്രം ഫയൽ ചെയ്തില്ലെങ്കിലോ സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം അനിഷേധ്യമായ പദവിയിലേക്ക് എത്തുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ പ്രോസിക്യൂഷന് ആ അവകാശം തടയാനാവില്ല എന്ന് ഭരണഘടനാ ബെഞ്ച് വിധിച്ച അഭിപ്രായവും പരിഗണിച്ചു.

38. അതുപോലെ *ബിക്രംജിത് സിംഗ്* v *പഞ്ചാബ് സംസ്ഥാനം*[28] എന്ന കേസിൽ മൂന്ന് ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ച് നിരീക്ഷിച്ചതനുസരിച്ച്, നിയമസംഹിതയുടെ വകുപ്പ് 167 (2) ലെ ആദ്യ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ പ്രകാരം സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം ഭാരതത്തിന്റെ ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 21 പ്രകാരം നിയമം സ്ഥാപിച്ച നടപടിക്രമത്തിന്റെ ഭാഗമാണ്. അതിനാൽ, അതിലെ അവകാശം ഒരു അടിസ്ഥാന അവകാശത്തിന്റെ പദവിയിലേക്ക് ഉയർത്തുന്നു. ഒരു പ്രതിയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിലേക്കുള്ള പ്രത്യാഘാതങ്ങൾ പരിഗണിക്കുമ്പോൾ, പ്രതി സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനായി രേഖാമൂലമോ വാക്കാലുള്ളതോ ആയ അപേക്ഷ നൽകുന്നുണ്ടോ എന്നത് അപ്രസക്തമാണെന്നും കുറ്റപത്രം സമർപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള നിയമപരമായ കാലയളവ് കാലഹരണപ്പെട്ടതാണോ, പ്രതി ജാമ്യത്തിന് തയ്യാറാണോ, നൽകുന്നുണ്ടോ തുടങ്ങിയ നിയമപരമായ ആവശ്യകതകൾ പരിഗണിച്ച് മാത്രമേ കോടതി അത്തരം അപേക്ഷ കൈകാര്യം ചെയ്യേണ്ടതുള്ളൂവെന്നും കോടതി നിരീക്ഷിച്ചു. മറ്റൊരു വിധത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ, സി. ആർ. പി. സി

24 (2017) 15 SCC 67

25 (2014) 9 SCC 457

26 (2001) 5 SCC 453

27 1994 (5) SCC 410

28 (2020) 10 SCC 616

വകുപ്പ് 167 (2) ആദ്യ പരിമിതിവ്യവസ്ഥ പ്രകാരം സ്വാഭാവിക ജാമ്യമെടുക്കുന്നതിന്, പ്രതിക്ക് ജാമ്യത്തിന് അടിസ്ഥാനപരമായ കാരണങ്ങളൊന്നും നൽകേണ്ടതില്ല, വിശദമായ ജാമ്യാപേക്ഷ സമർപ്പിക്കേണ്ടതില്ല. നിർദ്ദിഷ്ട 60/90 ദിവസത്തെ കാലാവധി അവസാനിക്കുകയും കുറ്റപത്രം സമർപ്പിക്കാതിരിക്കുകയും ചെയ്തതിനാൽ, അയാൾക്ക് ജാമ്യത്തിന് അർഹതയുണ്ട് എന്ന് മാത്രമാണ് അയാൾ പ്രസ്താവന നടത്തേണ്ടത്, പ്രതി ജാമ്യം എടുക്കാൻ തയ്യാറായതിനു ശേഷം കുറ്റപത്രം സമർപ്പിക്കുന്നതിലൂടെ അത്തരം അപ്രാപ്യമായ അവകാശത്തെ പരാജയപ്പെടുത്താൻ കഴിയില്ല.

39. *എസ്.കാശി* v *സ്റ്റേറ്റ് (മേൽപ്പരാമർശം)* എന്ന കേസിൽ, സി. ആർ. പി. സി വകുപ്പ് 167 (2), വ്യക്തിസ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുള്ള അവകാശം, കുറ്റപത്രം സമർപ്പിക്കാനുള്ള പ്രോസിക്യൂഷന്റെ അവകാശം എന്നിവയ്ക്ക് കാലഹരണം നിയമം ബാധകമാകുന്നതിനെക്കുറിച്ച് കോടതി ചർച്ച ചെയ്തു. വ്യക്തിഗത സ്വാതന്ത്ര്യം സംരക്ഷിക്കുന്ന കോടതി, കോവിഡ്-19 പകർച്ചവ്യാധിയുടെ[29] വെളിച്ചത്തിൽ കാലഹരണം ആവശ്യകതകളിൽ ഇളവ് വരുത്താനുള്ള സുപ്രീം കോടതിയുടെ മുൻ നിർദ്ദേശം, അന്വേഷണ കാലയളവ് കണക്കാക്കുന്നതിലും അതുവഴി കൂടുതൽ തടങ്കലിൽ വയ്ക്കാൻ അനുവദിക്കുന്നതിലും സംസ്ഥാനത്തെയോ അന്വേഷണ ഏജൻസികളെയോ ഒരു ഇളവും അനുവദിക്കില്ലെന്ന് വിധിച്ചു.

40. യഥാർത്ഥമോ അനുമാനിക്കപ്പെട്ടതോ ആയ അവ്യക്തതയുടെ കാര്യത്തിൽ,ഒരു ശിക്ഷാ നിയമത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാനം സിആർപിസി വകുപ്പ് 167 (2) അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ള നിയമനിർമ്മാണ ഉദ്ദേശ്യം നിറവേറ്റുന്നതിനായി, സ്വാതന്ത്ര്യം അപകടത്തിലായതിനാൽ അവ്യക്തത പ്രതിക്ക് അനുകൂലമായി പരിഹരിക്കണം. *എം. രവീന്ദ്രൻ (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിൽ പ്രകടിപ്പിച്ച അഭിപ്രായം ഇതായിരുന്നു:

29 സ്വയമേവ റിട്ട് ഹർജി (സിവിൽ) നമ്പർ 3/2020

"ഒരു ശിക്ഷാ നിയമത്തിന്റെ വ്യഖ്യാനത്തിൽ എന്തെങ്കിലും അവ്യക്തത ഉണ്ടാകുമ്പോഴെല്ലാം, ഒരു വ്യക്തിയും ഭരണകൂടവും തമ്മിലുള്ള സർവ്വവ്യാപിയായ അധികാര അസമത്വം കണക്കിലെടുക്കുമ്പോൾ, പ്രതിയുടെ അവകാശങ്ങൾ സംരക്ഷിക്കുന്നതിലേക്ക് അനുകൂലമായി തിരിയുന്ന വ്യാഖ്യാനത്തെ കോടതികൾ അനുകൂലിക്കണം".

41. അതുപോലെ, *രാകേഷ് പോൾ (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിൽ, ഈ കോടതിയുടെ മൂന്ന് ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ച്, വകുപ്പ് 167 ന്റെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ, ചട്ടം വായിക്കുമ്പോൾ രണ്ട് കാഴ്ചപ്പാടുകൾ സാധ്യമാണെങ്കിൽ, വ്യക്തിഗത സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ വെട്ടിക്കുറയ്ക്കുന്ന വ്യവസ്ഥ കർശനമായി കണക്കാക്കണമെന്ന് വിധിച്ചു. അനുച്ഛേദം 21 അവകാശങ്ങൾ ഉൾപ്പെടുന്നതിനാൽ, വ്യക്തിപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യം ഉയർത്തിപ്പിടിക്കുകയും സംരക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന വ്യാഖ്യാനത്തിന് അനുകൂലമായി കോടതി നിൽക്കണമെന്ന് നിരീക്ഷിക്കപ്പെട്ടു.[30] ഭരണഘടനാ നിയമം നിയമപരമായ നിയമത്തേക്കാൾ യുക്തിപരമായും ധാർമ്മികമായും നിയമപരമായും മികച്ചതാണെന്ന ആശയവും ഈ വ്യാഖ്യാനത്തെ പിന്തുണയ്ക്കുന്നു.[31] അതിനാൽ, ഏതൊരു നിയമപരമായ വ്യവസ്ഥയും ഭരണഘടനാ നിയമത്തിന് അനുസൃതമായിരിക്കണം. കൂടാതെ, സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശത്തിന്റെ പ്രത്യേക പശ്ചാത്തലത്തിൽ, സിആർപിസിയുടെ വകുപ്പ് 167 (2) ലെ ആദ്യ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ പ്രകാരം, സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം മൌലികാവകാശമാണെന്നും ഒരു കസ്റ്റഡി ഉത്തരവ് യാന്ത്രികമായി അല്ലെങ്കിൽ നിയമം ലംഘിച്ച് പാസാക്കപ്പെടുകയോ അല്ലെങ്കിൽ അധികാരിതയുടെ അഭാവം മൂലം ബാധിക്കപ്പെടുകയോ ചെയ്താൽ, ഹേബിയസ് കോർപ്പസ് റിട്ട് നിലനിൽക്കും എന്ന് *ഗൌതം നവ്ലഖ (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിൽ ഈ കോടതി വിധിച്ചു.

30 രാകേഷ് കുമാർ പോൾ v അസം സംസ്ഥാനം , (2017) 15 SCC (109) para 72-73, (ജസ്റ്റിസ് ലോകൂർ)

31 വി.എം. ബചൽ, ദി ഇന്ത്യൻ ജേണൽ ഓഫ് പൊളിറ്റിക്കൽ സയൻസ്, വാല്യം 25 നമ്പർ 3/4, കോൺഫറൻസ് നമ്പർ ഫോർ 26 ത്ത് ഇന്ത്യൻ പൊളിറ്റിക്കൽ സയൻസ് കോൺഫറൻസ് 1964: അണ്ണാമലൈനഗർ (ജൂലൈ-സെപ്തംബർ-ഡിസംബർ, 1964) താളുകൾ 231-240

42. 15 ദിവസത്തെ പോലീസ് കസ്റ്റഡിക്ക് അപ്പുറം ഗുരുതരമായ കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ അന്വേഷിക്കാൻ സംസ്ഥാന ഏജൻസികളെ അനുവദിക്കുന്ന നിയമപരമായ ആവശ്യകതയാണ് 60/90 ദിവസത്തെ പരിധി. നിർദ്ദിഷ്ട 60 / 90 ദിവസത്തിനുള്ളിൽ കുറ്റപത്രം സമർപ്പിക്കുന്നതിനോ റിമാണ്ടിനായി അനുബന്ധ അഭ്യർത്ഥന നടത്തുന്നതിനോ സ്റ്റേറ്റ് പരാജയപ്പെട്ടാൽ, വ്യക്തിയുടെ അവകാശങ്ങളും ആ അവകാശങ്ങൾക്കുള്ള നിയന്ത്രണവും തമ്മിൽ സന്തുലിതാവസ്ഥ നിലനിർത്തുകയും നിയമപരമായ പിന്തുണയില്ലാതെ ദീർഘകാലം തടവിലാക്കുന്നത് തടയുകയും വേണം. നിയമപരമായ റിമാണ്ട് കാലയളവ് അവസാനിക്കുന്ന അതേ സന്ദർഭത്തിൽ, സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അനിഷേധ്യമായ അവകാശം പ്രതിക്ക് ലഭിക്കുന്നു, അത് സംരക്ഷിക്കേണ്ടതുണ്ട്. വ്യക്തിയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യം തീർച്ചയായും ആപേക്ഷികവും നിയന്ത്രിതവുമാണ്. സമ്പൂർണ്ണ സ്വാതന്ത്ര്യം എന്നത് ഒരു സാമൂഹിക പശ്ചാത്തലത്തിൽ സങ്കൽപ്പിക്കാൻ കഴിയാത്ത ഒന്നാണ്. അതിനാൽ കുറ്റവാളികളെ തടങ്കലിൽ വയ്ക്കാനും അന്വേഷണം സുഗമമാക്കാനും നിയമം അധികാരികളെ അനുവദിക്കുന്നു. എന്നിരുന്നാലും, ദീർഘകാല തടവ് നിരുത്സാഹപ്പെടുത്തേണ്ടത് ഈ കോടതിയുടെ കടമയാണ്. തുടർന്ന് കുറ്റപത്രം സമർപ്പിക്കുന്നതിലൂടെ സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം ഇല്ലാതാക്കപ്പെടുന്നില്ല, കൂടാതെ പ്രതിക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം തുടരുന്നു.

43. ഒരു വ്യക്തിയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ സ്പർശിക്കുന്ന ഭരണഘടനാപരമായ അടിത്തറ ആദ്യമായി വിശദീകരിച്ചത് ജസ്റ്റിസ് ഫസൽ അലിയുടെ വിയോജിപ്പുള്ള അഭിപ്രായത്തിൽ *എ. കെ ഗോപാലൻ*[32]-കേസിലാണ്. അതിൽ അദ്ദേഹം അവകാശങ്ങളുടെ പരസ്പര പ്രവർത്തനക്ഷമത എന്ന സിദ്ധാന്തം വിവരിച്ചു. *ആർസി കൂപ്പർ* [33]*, മനേക ഗാന്ധി*[34] എന്ന പിൽക്കാല കേസുകളിൽ ഈ ന്യൂനപക്ഷ കാഴ്ചപ്പാട് ഭൂരിപക്ഷ വിധിയായി മാറി. മൌലികാവകാശങ്ങൾ ഒറ്റപ്പെട്ടതും വേറിട്ടതുമല്ലെന്നും മറിച്ച് പ്രവർത്തനസ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെയും സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെയും

32 എ.കെ. ഗോപാലൻ v മദ്രാസ് സംസ്ഥാനം, AIR 1950 SC 27, 1950 SCR 88; താൾ 297, ഖണ്ഡിക 131. സ്വാഭാവിക നീതി എന്നത് ഭാരതത്തിന്റെ ഭരണഘടനയ്ക്ക് അറിയപ്പെടാത്ത ഒരു ധാരണയല്ല എന്ന് ജസ്റ്റിസ് ഫസൽ അലി സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

33 റുസ്തം കവസ്ജി കൂപ്പർ v യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ (1970) 1 SCC 248, ഖണ്ഡിക -1,4 and 5

34 മനേക ഗാന്ധി v യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ AIR 1978 SC 597 ഖണ്ഡികകൾ 216, 218 to 227 (ജസ്റ്റിസ് ബേഗ്), ഖണ്ഡികകൾ 47 ഉം 56 ഉം (ജസ്റ്റിസ് ചന്ദ്രചൂഡ്)

പരസ്പരബന്ധിതമായ ഒരു വലയാണ് രൂപപ്പെടുന്നതെന്നും ഈ സിദ്ധാന്തം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നു. സ്വാതന്ത്ര്യം കവർന്നെടുക്കുന്ന ഏതൊരു നിയമവും നീതിയുക്തവും ന്യായയുക്തവും അനുച്ഛേദം 14,19,21 എന്നിവ പ്രകാരം പരാമർശിച്ചിരിക്കുന്ന അവകാശങ്ങളുടെ കൂട്ടായ പ്രവർത്തനത്തിന് വിധേയവുമായിരിക്കണം. സി. ആർ. പി. സി 167-ാം വകുപ്പിന്റെ നിയമപരമായ രൂപരേഖയ്ക്ക് നൽകുന്ന ഏത് വ്യാഖ്യാനവും ന്യായബോധം, നീതി, അവകാശങ്ങളുടെ മാറ്റമില്ലായ്മ എന്നിവയുടെ മാനദണ്ഡങ്ങൾക്കനുസൃതമായി അളക്കേണ്ടതുണ്ട്. കൂടാതെ, അന്നത്തെ ചീഫ് ജസ്റ്റിസ് സിക്രിയിലൂടെ സംസാരിച്ച *കേശവാനന്ദ ഭാരതിയിൽ*[35] ഈ കോടതി, സാർവത്രിക മനുഷ്യാവകാശ പ്രഖ്യാപനവും (1948) അനുച്ഛേദം 51 ലെ ഭരണഘടനാപരമായ ഉത്തരവും ഇന്ത്യ അംഗീകരിച്ചതിനാൽ, അവകാശങ്ങളെ മാറ്റാനാവാത്തതായി കണക്കാക്കാൻ കോടതി ആവശ്യപ്പെടുമെന്നും ഇത് ഭരണഘടനാപരമായ വ്യാഖ്യാനത്തെ നയിക്കുമെന്നും അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

44. ഈ ഘട്ടത്തിൽ, *ഓംസ്റ്റെഡ് v യു.എസ്.*[36] കേസിൽ ജസ്റ്റിസ് ലൂയിസ് ഡി. ബ്രാൻഡീസിന്റെ വിയോജിപ്പുള്ള അഭിപ്രായം ഓർത്തുകൊണ്ട് നമുക്ക് പ്രയോജനം ലഭിച്ചേക്കാം. വ്യക്തിപരമായ പ്രവർത്തനസ്വാതന്ത്ര്യത്തെക്കുറിച്ചുള്ള 1920-ലെ വിധിയിലെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്കുകൾ ഒരു നൂറ്റാണ്ടിനുശേഷവും ശരിയാണ്. ജസ്റ്റിസ് ബ്രാൻഡീസ് നിരീക്ഷിച്ചു:

"സർക്കാരിന്റെ ഉദ്ദേശ്യങ്ങൾ പ്രയോജനകരമാകുമ്പോൾ സ്വാതന്ത്ര്യം സംരക്ഷിക്കുന്നതിൽ ഏറ്റവും ജാഗ്രത പാലിക്കാൻ അനുഭവം നമ്മെ പഠിപ്പിക്കണം. സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനായി ജനിച്ചവർ ദുഷിച്ച ചിന്താഗതിക്കാരായ ഭരണാധികാരികളുടെ അവരുടെ പ്രവർത്തനസ്വാതന്ത്ര്യത്തിലേക്കുള്ള കടന്നുകയറ്റത്തെ ചെറുക്കാൻ സ്വാഭാവികമായും ജാഗ്രത പുലർത്തുന്നു. പ്രവർത്തനസ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുള്ള ഏറ്റവും വലിയ അപകടങ്ങൾ തീക്ഷ്ണതയുള്ള, നല്ല അർത്ഥമുള്ള, എന്നാൽ ധാരണയില്ലാത്ത മനുഷ്യരുടെ വഞ്ചനാപരമായ കടന്നുകയറ്റത്തിലാണ് ".

35 കേശവാനന്ദ ഭാരതി v കേരള സംസ്ഥാനം (1973) 4 എസ്.സി.സി 225 (ചീഫ് ജസ്റ്റിസ് സിക്രി)

36 ഓംസ്റ്റെഡ് v യു.എസ്. 438 (1928) , വിയോജിച്ചു

45. *എഡിഎം ജബൽപൂർ*[37] കേസിലെ വിയോജിപ്പുള്ള അഭിപ്രായത്തിൽ ജസ്റ്റിസ് എച്ച്ആർ ഖന്ന മേൽപ്പറഞ്ഞ ഭാഗം അംഗീകരിച്ചുകൊണ്ട് ഉദ്ധരിച്ചു. സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിന്റെ ചോദ്യം വ്യക്തിസ്വാതന്ത്ര്യവുമായും അനുച്ഛേദം 21 മായും വേർതിരിക്കാനാവാത്തവിധം ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവെന്ന് ഊന്നിപ്പറയേണ്ടതില്ല. *എ. ഡി. എം ജബൽപൂരിലെ* ജസ്റ്റിസ് ഖന്നയുടെ ന്യൂനപക്ഷ കാഴ്ചപ്പാട് ജസ്റ്റിസ് ഡി. വൈ ചന്ദ്രചൂഡിന്റെ *കെ.എസ്.പുട്ടസ്വാമി*[38] കേസിലെ സ്വകാര്യത വിധിന്യായത്തിലെ പ്രധാന അഭിപ്രായത്തിൽ അംഗീകാരം കണ്ടെത്തി, അതിൽ ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 21-ന്റെ അഭാവത്തിൽ പോലും, നിയമത്തിന്റെ അധികാരമില്ലാതെ ഒരു വ്യക്തിയുടെ ജീവിതമോ വ്യക്തിസ്വാതന്ത്ര്യമോ ഇല്ലാതാക്കാൻ രാഷ്ട്രത്തിന് അധികാരമില്ലെന്ന് അഭിജ്ഞനായ ജഡ്ജി അഭിപ്രായപ്പെട്ടു; അതാണ് അനിവാര്യമായ നിർദ്ദേശവും അടിസ്ഥാനപരമായ അനുമാനവും.[39] അതിൽ നിന്ന് യുക്തിപരമായി ജീവിതവും വ്യക്തിപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യവും വേർപെടുത്താനാവാത്തതാണെന്നും അന്തസ്സുള്ള മനുഷ്യ നിലനിൽപ്പിൽ നിന്ന് വേർപെടുത്താനാവാത്ത അവകാശങ്ങളാണെന്നും മനസ്സിലാക്കാം.

46. 'സ്വാഭാവിക സ്വാതന്ത്ര്യ' ത്തെക്കുറിച്ച് എഴുതുമ്പോൾ, 1965-ൽ വില്യം ബ്ലാക്ക്സ്റ്റോൺ ഇംഗ്ലണ്ടിലെ നിയമങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള തന്റെ വ്യാഖ്യാനങ്ങളിൽ അവയെ പ്രകൃതിയുടെ മാറ്റമില്ലാത്ത നിയമങ്ങളാൽ വ്യക്തിയിൽ നിക്ഷിപ്തമായ സമ്പൂർണ്ണ അവകാശങ്ങളായി വിശേഷിപ്പിച്ചു. മറ്റൊരു വിധത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ, വ്യക്തിസ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുള്ള അവകാശം എടുത്തുകളയാനാവാത്തതും മാറ്റമില്ലാത്തതുമായ അവകാശമായി അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടു.

47. വ്യക്തിപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുള്ള അവകാശം മനുഷ്യന്റെ അന്തസ്സിനും വ്യക്തിത്വത്തിനുമുള്ള ഒഴിച്ചുകൂടാനാവാത്ത അവകാശവുമായി നേരിട്ട് ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അന്തസ്സ് എന്ന ആശയം നമ്മുടെ ഭരണഘടനാ നിയമ ചർച്ചയുടെ കേന്ദ്രമാണ്. വാസ്തവത്തിൽ,

37 എ.ഡി.എം. ജബൽപൂർ v ശിവ്കാന്ത് ശുക്ല (1976) 2 SCC 521, (ഖണ്ഡിക 529) ജസ്റ്റിസ് എച്ച്. ആർ. ഖന്ന , വിയോജിച്ചു

38 കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി v യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ, (2017) 10 SCC 1.

39 കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി v യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ, (2017) 10 SCC 1 കേസിൽ തൻറെ ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായത്തിൽ ജസ്റ്റിസ് ഡി.വൈ.ചന്ദ്രചൂഡ് പ്രവർത്തനസ്വാതന്ത്ര്യം അടിസ്ഥാനപരമായ സ്വാഭാവിക നിയമത്തിൻറെ വിഷയമാണെന്ന് പ്രസ്താവിച്ച് കൊണ്ട് ജോൺ ലോക്കിൻറെ രണ്ടാം പ്രബന്ധം (1690) ഉദ്ധരിക്കുന്നു.

പീഠിക തന്നെ 'വ്യക്തിയുടെ അന്തസ്സ്' ഉയർത്തിപ്പിടിക്കുന്നതിനുള്ള ഉറപ്പ് നൽകുന്നു. വ്യക്തിസ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുള്ള അവകാശം ഉൾപ്പെടെ എല്ലാ മനുഷ്യാവകാശങ്ങളും ഒരു പ്രത്യേക മൌലികാവകാശത്തിന്റെ സവിശേഷതകളാണെന്ന് ഭരണഘടനാ പദ്ധതി വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നു- അത് ഒരാളുടെ വ്യക്തിപരമായ അന്തസ്സ് മാനിക്കാനുള്ള അവകാശമാണ്. പണ്ഡിതയായ ഹന്ന അരെൻഡും ഇതേ നിർദ്ദേശത്തെ പിന്തുണയ്ക്കുന്നു. അരെൻഡിന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ, അന്തസ്സ് എന്നത് *'അവകാശങ്ങൾ നേടാനുള്ള അവകാശവും' 'ഏതെങ്കിലും തരത്തിലുള്ള സംഘടിത സമൂഹത്തിന്റെ തുല്യ രാഷ്ട്രീയ അംഗത്വത്തിനുള്ള അവകാശവും'* ഉൾക്കൊള്ളുന്നു[40]. കൂടാതെ, മനുഷ്യന്റെ അന്തസ്സും സമത്വവും സംബന്ധിച്ച ചോദ്യം വ്യക്തിപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെ അടിത്തറയാണെന്ന് ലോകമെമ്പാടുമുള്ള ഭരണഘടനാ കോടതികൾ അംഗീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്.[41] അമേരിക്കൻ ഭരണഘടനയുടെ 14-ാം ഭേദഗതിയുടെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ മുൻ v ഇല്ലിനോയിസ്[42]- കേസിൽ യുഎസ് സുപ്രീം കോടതി സ്വാതന്ത്ര്യം എന്ന പദം വിശദീകരിക്കുകയും, "*ഈ വ്യവസ്ഥയിൽ ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതുപോലെ 'സ്വാതന്ത്ര്യം' എന്ന പദം ശാരീരിക നിയന്ത്രണത്തിൽ നിന്നോ ജയിലിന്റെ പരിധിയിൽ നിന്നോ ഉള്ള സ്വാതന്ത്ര്യം എന്നതിനേക്കാൾ കൂടുതലാണ്. ഒരാൾക്ക് ഇഷ്ടമുള്ളിടത്തേക്ക് പോകാനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യവും മറ്റുള്ളവരുടെ തുല്യ അവകാശങ്ങളുമായി പൊരുത്തപ്പെടാത്ത രീതിയിൽ പ്രവർത്തിക്കാനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യവും.... അതായത്, (വ്യക്തിഗത) കഴിവുകൾ വികസിപ്പിക്കാനും അവർക്ക് അവരുടെ ഏറ്റവും ഉയർന്ന ആസ്വാദനം നൽകാനും ഏറ്റവും അനുയോജ്യമായ അത്തരം ആഹ്വാനങ്ങളും പ്രവർത്തനങ്ങളും പിന്തുടരാനുള്ളത്* ".[43] അനുച്ഛേദം 21 പ്രകാരമുള്ള ജീവിതം കേവലം മൃഗങ്ങളുടെ നിലനിൽപ്പ് മാത്രമല്ല, മറിച്ച് *മാന്യമായ* നിലനിൽപ്പാണ് അർത്ഥമാക്കുന്നതെന്ന് നിർദ്ദേശിക്കാൻ ഈ വാക്കുകൾ പിന്നീട് അനുച്ഛേദം 21 ന്റെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ ഈ കോടതി സ്വീകരിച്ചു.[44]

---

40 ഹന്ന ആരെൻഡ്, സമഗ്രാധിപത്യത്തിൻറെ ഉത്പത്തികൾ (1951)

41 ജർമ്മൻ ഭരണഘടന (1945) ഉം ഹെൽസിങ്കി ഒത്ത്തീർപ്പുകളും(1975) കാണുക

42 മുൻ v ഇല്ലിനോയിസ്, 94 U.S. 113 (1876)

43 മുൻ v ഇല്ലിനോയിസ്, 94 U.S. 113 (1876) താൾ 142. മുൻ v ഇല്ലിനോയിസ് - ഖരക് സിങ് v യു.പി. സ്റ്റേറ്റ് കേസിലും (1964) 1 SCR 332 പിന്നീട് കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി v യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ (2017) 10 SCC 1 കേസിലും അംഗീകാരത്തോടെ ഉദ്ധരിച്ചു.

44 ഫ്രാൻസിസ് കോറല്ലി മുള്ളിൻ v ദി അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർ, 1981 AIR 746. (ജസ്റ്റിസ് പി.എൻ. ഭഗവതി)

48. ഇനി അഭിജ്ഞനായ എ.എസ്.ജി മുന്നോട്ടുവച്ച വാദം പരിശോധിക്കാം, ഒരു പ്രതിയെ ഒരു മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുന്നിൽ ഒരു നിശ്ചിത ദിവസം ഉദാഹരണത്തിന്, 01.01.2023 രാത്രി 11:50 ന് ഹാജരാക്കുകയാണെങ്കിൽ, സാമാന്യ ഖണ്ഡങ്ങൾ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 9 പ്രയോഗിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ, ആ ദിവസത്തെ കുറച്ച് മിനിറ്റുകൾ മാത്രമേ റിമാണ്ട് കാലയളവ് കണക്കാക്കുന്നതിനായി ഒരു ദിവസം മുഴുവനായി കണക്കാക്കേണ്ടതുള്ളൂ. അത്തരമൊരു സാഹചര്യത്തിൽ കസ്റ്റഡി അന്വേഷണത്തിനായി പോലീസിന് പത്ത് മിനിറ്റോ അതിൽ കുറവോ സമയം ലഭ്യമാകും. സിആർപിസി വകുപ്പ് 57 പ്രകാരം നിർബന്ധിതമായ 24 മണിക്കൂറിനുള്ളിൽ പോലീസിനെ ഹാജരാക്കുന്നതുമായി ബന്ധപ്പെട്ടാണ് ഒരു മജിസ്ട്രേറ്റിന് മുന്നിൽ രാത്രി 11:50 ന് ഒരു പ്രതിയെ ഹാജരാക്കുന്നത്. അതിനാൽ, സിആർപിസി വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതിവ്യവസ്ഥ (എ) യുമായുള്ള നിയമപരമായ നിലപാട് , അത്തരമൊരു തീവ്രമായ ഉദാഹരണത്തിലൂടെ അന്വേഷണ ഏജൻസികൾക്ക് അനുകൂലമായി വേർപെടുത്താൻ കഴിയില്ല. നേരത്തെ സൂചിപ്പിച്ചതുപോലെ, വകുപ്പ് 167 (2) പ്രകാരം നിർദ്ദിഷ്ട കാലയളവിൽ റിമാണ്ട് ഉത്തരവ് ദിവസം ഉൾപ്പെടുത്തുമ്പോൾ അത് സിആർപിസി വകുപ്പ് 57 വേഗത്തിൽ കൃത്യമായി പാലിക്കാൻ പ്രോസിക്യൂഷനെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കും. അനുച്ഛേദം 22 (2), അനുച്ഛേദം 21 എന്നിവ പ്രകാരം ഒരു പ്രതിക്ക് നൽകുന്ന ഭരണഘടനാപരമായ സംരക്ഷണത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ളതാണ് 60 ദിവസത്തെ കാലയളവ് 59 ദിവസത്തിലും കുറച്ച് മണിക്കൂറിലും കൂടുതലായി കുറച്ചുകൊണ്ട് പ്രതിയുടെ വ്യക്തിപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുള്ള അവകാശത്തിലേക്കുള്ള ചായ്വ്. ഈ രീതിയിൽ, ഒരു പ്രതിയുമായി ഇടപെടുന്നതിൽ നിയമസംഹിത പ്രയോഗിക്കുന്നത് വ്യക്തിപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെയും അന്തസ്സിന്റെയും ലംഘിക്കാനാവാത്ത അവകാശവുമായി പൊരുത്തപ്പെടുന്നതാണ്.

49. ഈ വിധിന്യായം ആരംഭിച്ച ഇംഗ്ലീഷ് തത്ത്വചിന്തകനായ ജോൺ ലോക്കിന്റെ വാക്കുകളിലേക്ക് മടങ്ങുമ്പോൾ,[45] നീതിയുടെയും സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെയും ലക്ഷ്യത്തെ മുന്നോട്ട് നയിക്കുന്ന നിയമത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാനത്തെ അംഗീകരിച്ചുകൊണ്ട് ഈ പരാമർശത്തിന് ഉത്തരം

45 ലോക്ക് സർക്കാരിൻറെ രണ്ടാം പ്രബന്ധത്തിൽ, പരമാധികാരം ജനങ്ങളിൽ കുടികൊള്ളുന്നുവെന്നു വാദിക്കുകയും സ്വാഭാവിക അവകാശങ്ങളും സാമൂഹിക കരാറുകളും അനുസരിച്ച് ന്യായമായ സർക്കാരിൻറെ സ്വഭാവം വിശദീകരിക്കുന്നു.

നൽകാൻ ഈ കോടതി തിരഞ്ഞെടുത്തു. സിആർപിസിയുടെ പ്രസക്തമായ വ്യവസ്ഥകൾ ഒരു വ്യക്തിയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യം സംരക്ഷിക്കുന്നതിന് അത്യന്താപേക്ഷിതമായ നിയമങ്ങളാണ്. ഗുരുതരമായ കുറ്റകൃത്യങ്ങളിൽ പ്രതികളായ വ്യക്തികളെ പരിമിതമായി തടങ്കലിൽ വയ്ക്കേണ്ടതിന്റെ സാമൂഹിക ആവശ്യകത ഇത് നിയന്ത്രിക്കുന്നു. അതിനാൽ വ്യക്തിപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യം സംരക്ഷിക്കപ്പെടുന്നതും നീതി വിട്ടുവീഴ്ച ചെയ്യപ്പെടാത്തതും വിഷയങ്ങളുടെ മഹത്തായ പദ്ധതി അനുസരിച്ച് വ്യക്തികളെ അന്യായമായി തടങ്കലിൽ വയ്ക്കുന്നതും ഒഴിവാക്കുന്നതുമായ വ്യാഖ്യാനം ഈ കോടതി സ്വീകരിച്ചു. ഒരു കോടതി എന്ന നിലയിൽ, നിയമത്തിലെ നിയമപരമായ വ്യവസ്ഥകൾ പാലിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ, നിയമം പ്രയോഗിക്കാനും നിയമവിരുദ്ധമായ തടങ്കൽ തടയാനും വ്യക്തിസ്വാതന്ത്ര്യം സംരക്ഷിക്കാനും ഈ കോടതി ബാധ്യസ്ഥരാണ്.

50. സി.ആർ.പി.സി 167-ാം വകുപ്പിന്റെ പ്രയോഗത്തിലും വിശദാംശങ്ങളിലും അന്തരം ഉള്ളതിനാൽ, വ്യക്തിപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെ അവകാശം മുന്നോട്ട് കൊണ്ടുപോകുന്ന ഒരു വ്യാഖ്യാനം തിരഞ്ഞെടുക്കുന്നു. പ്രതികളെ 14.05.2020 ന് റിമാണ്ട് ചെയ്തു, അതിനാൽ കുറ്റപത്രം 12.07.2020-നോ അതിനുമുമ്പോ (അതായത് അറുപതാം ദിവസം) സമർപ്പിക്കേണ്ടതായിരുന്നു എന്നാൽ അവരുടെ കസ്റ്റഡി കാലാവധി 61-ാം ദിവസമായ 13.07.2020 ന് മാത്രമാണ് ഇത് ഫയൽ ചെയ്തത്. അതിനാൽ, സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവകാശം പ്രതികൾക്ക് 13.07.2020 ന് അർദ്ധരാത്രി 12:00 ന് ലഭിച്ചു. അന്ന് തന്നെ രാവിലെ 8:53 നാണ് പ്രതികൾ ജാമ്യാപേക്ഷ സമർപ്പിച്ചത്. രാവിലെ 11:15 നാണ് ഇഡി കുറ്റപത്രം സമർപ്പിച്ചത്. അതിനാൽ, കുറ്റപത്രത്തിന് വളരെ മുമ്പുതന്നെ സ്വാഭാവിക ജാമ്യ അപേക്ഷകൾ സമർപ്പിക്കപ്പെട്ടു. *സഞ്ജയ് ദത്ത് (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിലെ ഭരണഘടനാ ബെഞ്ചിനെ പിന്തുടർന്ന *രവീന്ദ്രൻ (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിലും *ബിക്രംജീത് (മേൽപ്പരാമർശം)* കേസിലും കുറ്റപത്രം/അന്തിമ റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കുന്നതിന് മുമ്പ് പ്രതികൾ സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അവരുടെ അനിഷേധ്യമായ അവകാശം പ്രയോജനപ്പെടുത്തുകയാണെങ്കിൽ, അത്തരം അവകാശം അത്തരം തുടർന്നുള്ള ഫയലിംഗിലൂടെ തടസ്സപ്പെടുകയോ ഇല്ലാതാകുകയോ ചെയ്യില്ല എന്ന് ശരിയായി വിധിച്ചു. അതിനാൽ, വകുപ്പ് 167 സിആർപിസി പ്രകാരം നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള 60/90 ദിവസത്തെ കസ്റ്റഡി കാലയളവ് ഒരു മജിസ്ട്രേറ്റ്

കസ്റ്റഡിക്ക് അംഗീകാരം നൽകുന്ന തീയതി മുതൽ കണക്കാക്കണം എന്ന് ഈ കോടതി പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു. ആദ്യ ദിവസത്തെ കസ്റ്റഡി ഒഴിവാക്കുകയാണെങ്കിൽ, കസ്റ്റഡി കാലാവധി അനുവദനീയമായ 60/90 ദിവസത്തിനപ്പുറം നീട്ടും, അതിന്റെ ഫലമായി വകുപ്പ് 167 സിആർപിസി പ്രകാരം വിഭാവനം ചെയ്ത കാലയളവിനപ്പുറം അനധികൃതമായി തടങ്കലിൽ വയ്ക്കും. 61/91-ാം ദിവസത്തിലോ അതിനുശേഷമോ കുറ്റപത്രം/അന്തിമ റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കുന്ന കേസുകളിൽ, പ്രതിക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിന് അർഹതയുണ്ട്. മറ്റ് വിധത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ, നിശ്ചിത 60/90 ദിവസത്തെ കസ്റ്റഡി കാലാവധി അവസാനിക്കുന്ന നിമിഷം തന്നെ, സ്വാഭാവിക ജാമ്യത്തിനുള്ള അനിഷേധ്യമായ അവകാശം പ്രതിക്ക് ലഭിക്കുന്നു.

51. മേൽ ചർച്ചയും അഭിപ്രായവും പിന്തുടർന്ന് കൊണ്ട് വകുപ്പ് 167 (2) ലെ പരിമിതി വ്യവസ്ഥ (എ) (ii) പ്രയോഗിച്ച് പ്രതികൾക്ക് സ്വാഭാവിക ജാമ്യം അനുവദിച്ച ഹൈക്കോടതിയുടെ അപവദിത ഉത്തരവ് ക്രമപ്രകാരമാണെന്ന് കണ്ടെത്തി. അതിനാൽ, ബോംബെ ഹൈക്കോടതിയുടെ സിംഗിൾ ജഡ്ജി 20.08.2020 ൽ പുറപ്പെടുവിച്ച വിധിന്യായം ശരിവയ്ക്കുന്നു. ഈ അപ്പീലുകളിൽ നിന്നും ഉത്ഭവിക്കുന്ന മറ്റേതെങ്കിലും നിലവിലുള്ള വിഷയങ്ങൾ ഈ കോടതിയുടെ സമുചിതമായ ബെഞ്ച് പരിഗണിക്കണം.

നിധി ജയിൻ റഫറൻസിന് ഉത്തരം നൽകി.

(സഹായം : തമന്ന, എൽ.സി.ആർ.എ)